

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**Historie Českého rozhlasu Plzeň a jeho nahrávací
činnost**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michal Krištof

Specializace v pedagogice, Popularizace hudební kultury

Vedoucí práce: Mgr. Vít Aschenbrenner, Ph.D.

PLZEŇ, 2013

Obsah	
1 ÚVOD	3
2 HISTORIE ČESKÉHO ROZHLASU PLZEŇ	4
2.1 Počátky rozhlasového vysílání v Plzni do roku 1948	4
2.1.1 Prvotní myšlenka na zřízení stanice	4
2.1.2 Poprvé v éteru	4
2.1.3 Situace těsně po válce	5
2.1.4 Náplň vysílání po ustálení situace	6
2.1.5 Souhrn	9
2.2 Rozhlas v letech 1948 - 1968	10
2.2.1 Změny v Čs. rozhlase jako celku kolem událostí v roce 1948	10
2.2.2 O převratu a 50. letech v plzeňském rozhlase	11
2.2.3 Nová rozhlasová budova	14
2.2.4 60. léta	15
2.2.5 1968	18
2.2.6 Souhrn	19
2.3 Období normalizace a 80. léta	20
2.4 Rozhlas v nové době	21
2.4.1 Situace plzeňského rozhlasu jako instituce v nové éře	22
2.4.2 Náplň vysílání	23
2.4.3 Souhrn	25
2.5 Velmi krátce o Plzeňském rozhlasovém orchestru	25
3 NATÁČECÍ ČINNOST ČESKÉHO ROZHLASU PLZEŇ	27

3.1 Metodika práce	27
3.2 1953	30
3.3 1955	33
3.4 1967	37
3.5 1968 - 1969	41
4 ZÁVĚR	46
5 RESUMÉ	47
6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	48
7 TABULKA	48

1 ÚVOD

Český rozhlas Plzeň je jednou z dvanácti regionálních rozhlasových stanic starajících se o veřejnoprávní vysílání v České republice. Za svou více než šedesátiletou historii si mezi jinými studii vydobyl pevné postavení nejen díky svojí posluchačské oblíbenosti, ale v dřívějších letech zejména i díky bohaté a hlavně velmi kvalitní hudební i slovesné tvorbě, která se nesmazatelně zapsala do archivů a hudebních kabinetů nejen Českého rozhlasu, ale i spousty dalších organizací.

Jelikož existuje pouze minimum odborné literatury, ze které bych mohl načerpat dostatek informací týkajících se jeho hudební natáčecké činnosti, nezbylo mi nic jiného, než se osobně vydat do rozhlasu a s povolením pana ředitele začít bádát v jeho archivech. Práce to byla opravdu namáhavá, jelikož se v podstatě jednalo o nekonečné prohrabování se a hledání v tisícovkách starých objednacích a křestních listů, požadavků režie na zřízení záznamu či jiných písemností. Většina jich byla vyplněna na psacím stroji nebo dokonce rukou, text byl mnohdy špatně čitelný a také jich byla spousta mechanicky poškozena. Již první den mé práce, když jsem si u pracovnice archivu pí. Herianové bláhově objednal ke zkoumání prvních deset let, jsem zjistil, že zpracování pouze jednoho ročníku je určitě práce minimálně na tři dny. Původně jsem totiž ve druhé části této bakalářské práce chtěl zmapovat celou historii natáčecké činnosti ČRo Plzeň, avšak po zralých úvahách a také vzhledem k tomu, že doba mého pobytu a bádání v archivech byla omezená, jsem se rozhodl zaměřit se pouze na její část. Ve výsledku to znamená, že co se týče natáčecké činnosti jsou zde zpracovány pouze roky 1953, 1955, 1967, 1968 a 1969. Záměrně jsem zvolil delší časový odstup mezi prvními záznamy z 50. let a ročníky okolo zlomového léta 1968, a to z důvodů porovnání obsahové náplně natáčení a jejího případného ovlivnění politickými změnami dějícími se v tehdejší Československu. Jednotlivé roky se také ve způsobu vedení písemného záznamu někdy lišily, což mi též ztěžovalo práci, nebo také zcela chyběly, například první krabice v archivu byla datována do roku 1953, rok 1954 úplně chyběl stejně jako rok 1956 a v boxu z roku 1955 byly některé poznámky a informace zapsány úplně jinak než v roce 1954 a na křestních listech z let šedesátých zase úplně chyběly informace týkající se vysílání jednotlivých skladeb. Jednotlivé křestní listy také nebyly nijak označeny evidenčním číslem nebo značkou, katalogizované byly pouze samotné nahrávky podle jejich umístění ve fonotéce, tudíž v citacích se vždy odvolávám na soubor křestních listů z příslušného roku. Z každého listu jsem se mimo kvantitativních informací snažil též vytáhnout něco užitečného, neobvyklého či jinak přitahujícího pozornost. Výsledek mé práce leží nyní přímo před vámi. Přeji příjemné čtení.

2 HISTORIE ČESKÉHO ROZHLASU PLZEŇ

2.1 Počátky rozhlasového vysílání v Plzni do roku 1948

2.1.1 Prvotní myšlenka na zřízení stanice

Již bezprostředně po 1. světové válce byly v západočeské metropoli snahy o zřízení rozhlasové stanice zajišťující samostatné regionální vysílání pro obyvatele západních koutů Československa. 8. května 1926 se z iniciativy Západočeského radioklubu uskutečnilo jednání, kterého se účastnili zástupci osvětových a správních korporací z Plzně a okolí za účelem vznesení požadavku na zřízení rozhlasového studia a vysílače. Žádost byla posléze předána na Ministerstvo pošt a tehdejšímu generálnímu řediteli Československé pošty, dr. Fatkovi, avšak obratem přišla odpověď, že při mezinárodním dělení vlnových délek určených pro rozhlasové vysílání bylo ČSR přiděleno pouze 6 frekvencí a ty jsou již plně obsazeny.¹ Obyvatelé Plzně tedy museli čekat ještě dlouhých 19 let až do konce 2. světové války, kdy se ironií osudu poprvé dočkali vlastního rozhlasového vysílání.

2.1.2 Poprvé v éteru

Žádná jiná rozhlasová stanice v celém Československu asi nezačala své vysílání tak dramaticky, jako ta v Plzni. Po delším uvažování jsem uznal za vhodné doslovně citovat paměti jednoho z hlavních aktérů tohoto momentu, pana Karla Šindlera.

Bylo 5. května, 9 hodin ráno. Plzeň byla zachváčena revolučním nadšením. Smazávaly se nápisy, byla zapálena potupná standarta na náměstí Republiky a lidé se vyhrnuli do ulic. A my věděli, že v Plzni je 7000 ozbrojených vojáků, že v Záluží jsou pancéřové čety a v Letkově čeká na výpad celá pancéřová jednotka. (...) Lidé se museli dozvědět pravdu. Jak jim to říci? Jakým způsobem je informovat? A pak padlo slovo vysílačka. (...) Ještě rozhovor s dr. Hrbkem, skočili jsme do rozjetého auta na náměstí před střelujícími SS-many, vytáhli automaty a ujížděli na vysílačku. Vnikli jsme spolu s policií, která již delší čas nám ilegálně hlídala vysílačku, do bunkru, odzbrojili Němce a přesvědčili se, že vysílačka není podminována. Zmocnili jsme se vysílacích aparátů, byly však poškozeny a neschopny provozu. (...) Ztratili jsme pojem času a stala se z nás ztracená varta. Spojovali jsme všechny a sami jsme byli bez spojení. (...) Dnes si již jen nejasně pamatuji na horečný shon při výměně kontaktních šňůr a na počítání do mikrofonu. A tak probíhalo mnoho minut ve stálém napětí až do dvanácti hodin. Byli jsme s opravou definitivně hotovi. (...) A nyní jsme byli ve vysílacím

¹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str.11

studiu všichni, kteří jsme se zmocnili vysílačky. Za naprostého ticha bylo vysloveno to, na co jsme čekali šest let: "Svobodná Plzeň hovoří." ²

Nikdo z nás si zřejmě nedokáže představit pocity, jaké prožívala ona skupina mužů složená z partyzánů, úředníků telefonních ústředen a radioamatérů, když se konečně podařilo zprovoznit německou stanici a na vlně 559 m se do světa rozletěla zpráva o osvobození Plzně, která sebou skrytě nesla ještě jedno poslání, a to že se západočeská metropole konečně dočkala své vlastní vysílací stanice. Datum 5. května 1945 lze tedy označit za den, kdy byla v Plzni zahájena plnohodnotná rozhlasová činnost.

2.1.3 Situace těsně po válce

V prvních hodinách a dnech míru sloužil plzeňský rozhlas především k usměrňování poválečného chaosu. Jeho prostřednictvím se vysílaly důležité zprávy týkající se např. organizace rekonstrukčních prací a materiálních sbírek zaměřených na pomoc potřebným, informace o činnosti národního výboru, dále bylo také možné zasílat vzkazy mezi příbuznými, kteří neměli jinou možnost kontaktovat své blízké a zpravit je o tom, že přečkali ve zdraví i poslední válečné dny, atp. Počínaje 1. červencem 1945 se vysílání plzeňské stanice stalo oficiální součástí Československého rozhlasu.³

V následujících měsících byly také každý den časové úseky od 15 do 19 a od 20 do 22 hodin vyhrazeny pro vysílání americké armády. Poslední z těchto pořadů byl odvysílán 28. září 1945.

Situace v rozhlase však byla po technické a materiální stránce velmi špatná, jelikož vysílačka na Obcizně převzatá po vojácích Wehrmachtu byla původně určena pro komunikaci mezi bojovými stanovišti a organizaci protiletectvé palby při náletech na Škodovy závody a ne pro klasické rozhlasové vysílání. Na začátku chybělo veškeré vybavení potřebné k mixáži zvuku, tvorbě zvukových efektů, přehrávání gramofonových desek a v neposlední řadě také zpravodajské a dramaturgické činnosti. Navíc prostory na Obcizně byly též absolutně nevyhovující, slavný plzeňský loutkář Josef Skupa, který se též velmi aktivně podílel na rozvoji rozhlasového vysílání v Plzni, se o této situaci zmiňuje takto: *"Nemáme vysílací studio ani hlasatelnu, vše je namačkáno do jediného malého domečku na konci Obcizny. V téže komůrce, kde má být pouze vysílací stroj s anténou, je i kancelář, telefony, mixáž zvuku, gramofon i mikrofon. Do hlášení nám drnčí telefon nebo někdo vejde a promluví, nebo*

² KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 13

³ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 14

hlomozí řemeslníci pod oknem. Sehnali jsme dva baráčky několik kroků vedle, kam přestěhujeme elektronickou veteš a dráty a kabely. Z bývalého dřevníku zřizujeme režii a mixáž."⁴ Veškeré počáteční vybavení bylo dobrovolně zapůjčeno občany města, lidé též přinášeli gramofonové desky, různé zvuk vydávající předměty od rolniček přes píšťalky, hrací skříňky, hodinové strojky až po gongy a drobné bicí nástroje. Také přicházeli řemeslníci a dobrovolníci, kteří se jakýmkoliv způsobem snažili zvelebit a zlepšit první prostory plzeňského rozhlasu.

V září roku 1945 byl rozhlas na čas přestěhován do podstatně lepších prostor ve Škroupově ulici, kde bylo k dispozici 5 větších místností a kde už bylo instalováno řádné technické vybavení z fondu ředitelství Československého rozhlasu v Praze. Zde setrval pouze přibližně rok, protože mezitím začala rekonstrukce bývalého Rečkova sanatoria ve Skrétově ulici, kde byla již k dispozici celá budova. V roce 1946 bylo také v tělocvičně na Americké třídě vybudováno studio pro rozhlasový orchestr, který byl a je významnou součástí plzeňského hudebního života a o kterém se ještě později zmíním v jedné z následujících kapitol. Na těchto dvou místech pak zůstala celá instituce až do výstavby moderních prostor na náměstí Míru.⁵

2.1.4 Náplň vysílání po ustálení situace

Ve chvíli, kdy byl rozhlas již úplně přestěhován do lepších prostor a také byl dostatečně technicky vybaven, mohli se zaměstnanci začít věnovat jeho vysílací náplni. Začala tedy vznikat konkrétní pásma a relace věnující se všem důležitým okruhům rozhlasového vysílání. Také již definitivně opadlo všeobecné válečné napětí a v Plzni zavládla mnohem klidnější atmosféra než tomu bylo ještě v prvních měsících těsně po válce, kdy rozhlas plnil zejména zpravodajskou a organizačně-informační funkci.

Vzhledem k tomu, že plzeňská stanice už byla správně zařazena do Československého rozhlasu jako celku, přejímala v určitých časech i vysílání pražské stanice (zejména zpravodajské relace - pozn. autora), avšak drtivou většinu programu tvořily pořady a relace vytvořené plzeňským studiem.

⁴ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 15

⁵ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 16, 19, 20

Strukturálně byla tehdy pásma rozdělena takto:

Žurnalistická rozhlasová činnost

Do tohoto pásma spadala veškerá zpravodajská činnost. Mimo klasických zpráv redakce též přinášela informace o sportovních výsledcích či nových filmech a všeobecném kulturním dění. Také na žádost občanů postupně vznikaly relace týkající se různých zájmových skupin, jako např. *Čtvrthodinka Svazu Československé mládeže* nebo *Zprávy Sokolské župy plzeňské*. Postupně se přidávaly další pořady, pravidelně bylo zařazeno vysílání pro ženy, které se však týkalo zejména vaření, čas od času se objevila i nějaká reportáž a v neposlední řadě též živé debaty před mikrofonem.⁶

Vzdělávací pořady

Vzdělávacím pořadům byl přikládán hned od začátku velký význam už jen kvůli tomu, že němečtí okupanti českému národu vzdělání odpírali. O nápady nebyla nouze, vysílaly se například pravidelné kurzy cizích jazyků (napřed angličtiny, později přibyla i ruština), dále čtvrthodinové přednášky plzeňských odborníků, rozhlasový nácvik chodských tanců Milady Pučelíkové za doprovodu chodského dudáka Stanislava Svačiny, pořady zaměřené na rodinu, školu, český jazyk, literaturu atp.⁷

Vysílání pro děti a mládež

Samozřejmě i v tomto pásmu byl kladen velký důraz na vzdělávací rubriky, ovšem se zaměřením především na děti a studenty základních a středních škol. Vysílaly se naučné pořady jako *Velká Británie* nebo *O čem vypráví plzeňská muzea*, pro nejmenší posluchače to byly třeba pohádky *Velešovský poklad*, *Koniček a lesní zvířátka* či naučné vyprávění *Jak byla založena Plzeň* nebo pořady vysvětlující dětem pobyt Američanů v Plzni atp. Velmi často se v rozhlase objevovali také Spejbl a Hurvínek.⁸

Umělecká rozhlasová činnost

Vysílací náplň tohoto pásma tvořily zejména rozhlasové hry. Na jejich tvorbě se autorsky i režijně podíleli zejména pracovníci rozhlasu a účinkovali v nich většinou herci z plzeňských divadel. Pro příklad uvedu některé z nich: *Miloš Kratochvíl - Orloj*. Režie Karel Gissübel, *F.S.Homolka - Tomšovic grunt*. Režie Josef Brejcha, *A.S.Puškin - Kamenný host*.

⁶ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 20-23

⁷ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 24

⁸ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 25

Režie Karel Gissübel, a spousty dalších. Mimo rozhlasových her byly též velmi populární komponované pořady slova a hudby, např.: *Josef Kuchynka: Laterna magica, Ve verších jsi věčná, Plzni, Šel velký pátek po Čechách* atd. Populární byly také i zábavné revue - *Ruleta se točí, Letní karneval, Benátská noc* a jiné.⁹

Hudební vysílání

Tomuto pásmu byla věnována valná část celkového vysílacího času. Napřed se vysílala hudba pouze reprodukovane, z gramofonových desek povětšinou zapůjčených nebo dobrovolně darovaných obyvateli města, časem však přibýlo i živé vysílání a to jak vážné, tak populární, tehdy spíše označované jako taneční nebo zábavní, hudby. Čas vyhrazený těmto aktivitám byl rozdělen přibližně takto: 9 hodin týdně vážné hudbě a 19 hodin hudbě populární.

Před založením Plzeňského rozhlasového orchestru a vybudováním studia na Americké třídě se z technických důvodů živě vysílaly pouze komorní skladby, písňové cykly, ukázky z oper, melodramy, dechovky či operety. Mezi tehdy nejčastěji vystupující umělce patřili zejména: klavíristé - Karel Václ, Antonín Brejcha, Libuše Dítětová; houslisté - Josef Novotný, Miloš Macháček; sopranistky - Růžena Boubínová, Zdeňka Hrnčířová, Helena Trnková; barytonista Rudolf Kasl a basista Ladislav Mráz; dále oblíbené Plzeňské smyčcové kvarteto (M. Macháček, J. Novotný oba housle, B. Macenauer viola, G. Schmaus violoncello), Dechové trio (A. Kovařík hoboje, A. Šubert klarinet, J. Rýdl fagot), účinkovaly i pěvecké sbory - mužský pěvecký spolek Smetana (sbormistr B. Gsellhofer) či dětský sbor A. Horníkové. Z oblasti populární hudby to byly zvláště tyto soubory: Plzeňský lidový sextet Emila Svojtíka, tamburašský sbor Dalibor (dirigent F. Knoflíček), Zikmundův jazzový sextet, Salonní kvarteto kapelníka Josefa Kouckého a klavírní sólista Felix Gráb, který přehrával zejména anglickou a americkou taneční hudbu. Ve vysílání se pravidelně objevovaly samozřejmě i spousty dalších umělců - profesionálů i amatérů, ale vyjmenovávat je zde by bylo, vzhledem k povaze této práce, příliš zdlouhavé a zbytečné, čímž však nechci nijak znevážit jejich práci či poškodit jejich památku, jelikož v prvních letech byl jakýkoliv umělec schopný kvalitní produkce ve studiích plzeňského rozhlasu vítaný.¹⁰

⁹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 25, 26

¹⁰ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 27-29

2.1.5 Souhrn

Počátky rozhlasového vysílání v Plzni byly lidově řečeno dosti "divoké". Přeci jen, málokterá stanice začala vysílat pod palbou kulometů v podmínkách absolutně nevyhovujících provozu a činnosti rozhlasového studia. Avšak díky ochotě a snaze mnoha dobrovolníků se poměrně rychle podařilo vybudovat slušné zázemí a podmínky vyhovující provozu regulérní rozhlasové stanice. Do další etapy vývoje tedy vstoupilo plzeňské studio již jako plně profesionální a pevná součást Československého rozhlasu. Závěrem této kapitoly chci ještě představit tehdejší vedení, se kterým stanice vstoupila do revolučního období po politických změnách v roce 1948:

Ředitel: Karel Gissübel

Hudební referent: Josef Kysela

Literární referent: Zdeněk Valta

Školský a krajský referent: František Svatopluk Homolka

Vzdělávací referent: Josef Hokeš

Šéfredaktor: Jaroslav Budil

Vedoucí Techniky: Bedřich Straka

Redaktor: Miloslav Pátek ¹¹

¹¹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 31

2.2 Rozhlas v letech 1948 - 1968

Politické události v roce 1948 se samozřejmě znatelně dotkly i plzeňské stanice ČsRo. Rozhlas jako jedno ze dvou hlavních medií tehdejší doby (tím druhým byl tisk, čs. televize začala pravidelně vysílat až v průběhu 50. let) začal krom svých obvyklých činností plnit i funkci propagandistického nástroje a podléhal přísné státní kontrole. První léta po převratu můžeme nazvat dobou útlumu a omezování, postupně se však, zejména v 60. letech, kdy docházelo k "oteplení" politické situace, začala vracet i do rozhlasu svoboda slova a projevu. Jak ale všichni víme, toto období bylo násilně přerušeno invazí vojsk Varšavské smlouvy v noci z 20. na 21. srpna 1968. V tomto čase sehrálo plzeňské studio velmi významnou roli jako jedna z posledních bašt odporu vůči tehdejší okupaci, alespoň z hlediska jediného pravdivě informujícího prostředku pro občany o dění v celém Československu. Avšak i v ponurých časech 50. let 20. století lze najít některá pozitiva na rozvoji rozhlasového vysílání v Plzni. V následujících kapitolách se pokusím stručně přiblížit stěžejní momenty historie plzeňského studia v těchto dobách.

2.2.1 Změny v Čs. rozhlasu jako celku kolem událostí v roce 1948

Přímo v momentě politického převratu se sice neudálo prakticky nic, co by v okamžiku změnilo jeho tvář, avšak ruka socialismu se do něj postupně vplížila a ovlivnila všechny činnosti, včetně způsobu organizace a vedení či samotné žurnalistické a kulturní tvorby. Československý rozhlas byl dříve veden jako společnost s ručením omezeným, avšak na konci 40. let byl znárodněn a přímo podléhal ministerstvu informací, které rozhodovalo o náplni programu i technickém vybavení jednotlivých pracovišť.¹²

Do doby před nástupem totality (resp. před získáním většiny hlasů v parlamentu KSČ) rozhlas považoval za svou hlavní náplň šířit kulturu a vzdělanost mezi občany československého národa a pouze ve vypjatých chvílích dějin plnil jako prostředek vlády funkci organizační a hlavně informační. To se však s nástupem nového režimu změnilo a organizační a informační činnost se měla stát jeho hlavní náplní. Tehdejší generální ředitel Československého rozhlasu Bohuslav Laštovička to definoval jasně, cituji: *"Náš rozhlas si klade za přední úkol, aby posluchače obsírně informoval o všech opatřeních vlády, aby tato opatření popularizoval a vysvětloval. Bude nástrojem státní a národní politiky."*¹³ V praxi to znamenalo mimo jiné také okleštění možností inovace a individuality jednotlivých

¹² KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 33

¹³ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 34

regionálních studií před celostátním zájmem a začal být kladen důraz na lidovost vysílání, na což opět apeloval generální ředitel ve svém projevu: *"Dříve byl v rozhlasu uplatňován absolutní individualismus. To souvisí s etapou kapitalistického chaosu, který měl zájem na desorientaci širokých lidových mas a jejich myšlenkového zmatku. Ten, jehož musíme mít před očima, je budovatelský typ nového československého člověka. Je třeba vypudit falešnou sentimentalitu, která je typickým cizáckým přínosem, a každé umění pro umění, které je výrazem povýšenecké výlučnosti a intelektuální krátkozrakosti."*¹⁴ Toto vše vedlo postupem času až k banalitě a formálnosti veškerého vysílání. Místo bohaté kulturní náplně se začaly vysílat státnické projevy, pořady týkající se plnění hospodářských plánů a v neposlední řadě také pořady o naší "lásce" k SSSR a politice KSČ.

Posledním bolestivým krokem výrazně omezujícím svobodný projev a rozhlasovou činnost bylo zavedení celoplošné cenzury podle rad *"odborníků"* ze Sovětského svazu v roce 1952. Orgán byl pojmenován *Hlavní správa tiskového dohledu* a obstarával cenzuru pro tisk, rozhlas, film, televizi a divadlo. Bez jeho svolení se nesmělo vydávat a jít do výroby vůbec nic.¹⁵

2.2.2 O převratu a 50. letech v plzeňském rozhlasu

V předchozí kapitole jsem se zmiňoval o celkových změnách v organizaci a vedení rozhlasového vysílání v Československu, nyní se zaměřím na konkrétní situaci v Plzni. V úvodním odstavci jsem při popisu nastávající doby použil dle mého názoru výstižného slovního spojení, které ač se může zdát úsměvné, bylo myšleno naprosto vážně, tedy cituji: *"ruka socialismu se do něj postupně vplížila"*. Své tvrzení mohu dokázat některými výňatky z oběžníku Čs. rozhlasu Plzeň, které ani není nutno dále komentovat. Tak například:

24. února 1948

"Z příkazu Ministerstva vnitra podle zákona na ochranu republiky je nařízena v Čsl. rozhlasu služební pohotovost. Bude složena ze tří členů. Příkazů velitele pohotovosti musí bezpodmínečně uposlechnout všichni její členové, i kdyby byli jinak služebně výše nadřazeni. Podle oběžníku generálního ředitele se s platností od dnešního dne zakazuje přístup do hlasatelen, do natáčení, do strojovny a do režie všem osobám, které do místností nejsou služebně přikázány. (...) Každý, kdo vstoupí do budovy, musí vyplnit dotazníkový listek s

¹⁴ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 34

¹⁵ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 48, Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

dobou příchodu a odchodu. (...) Každý neznámý při svém příchodu do budovy se kromě toho musí vykákat svou legitimací členům SNB. Jakékoliv opomenutí proti těmto příkazům bude stíháno se vší přísností."

24. března 1948

"Aby se zabránilo případným omylům a nedopatřením, je bezpodmínečně nutno označit všechny gramofonové desky, jež nesmějí být používány, jasně viditelnou nálepkou: POZOR NEVYSÍLAT. (...) Všechny skladby, které se v gramofonovém programu objevují, jsou předem hudební i literární cenzurou schváleny a případným otočením desky na doplnění pořadu mohou vznikat velké nepříjemnosti."

31. března 1948

"Akční výbor uspořádá politické školení pro zaměstnance plzeňského rozhlasu a jejich rodinné příslušníky. (...) Po každém referátu bude diskuse a žádáme, abyste se jí co nejhojněji zúčastnili. (...)"

11. května 1948

"Upozorňujeme, že naše knihovna může půjčit k problémům, jichž se týkalo poslední politické školení, tyto knihy J.V.Stalin: Marxismus a národnostní a koloniální otázka, J.V.Stalin: Otázky leninismu." ¹⁶

Pro konečné dokreslení situace ještě přidám úryvek z knihy *Padesát let Československého rozhlasu, dvacet pět let socialistického rozhlasu* (Praha, 1973), kde tehdejší ředitel dr. Karel Hrabal vzpomíná na období přelomu 40. a 50. let takto:

"Komunistická strana Československa získala v rozhlase nebývalého pomocníka: šíření idejí socialismu a komunismu v konfrontaci s přežívajícími a maloburžoazními ideologiemi se mohlo s pomocí rozhlasu dít v dosud nebývalých rozměrech - za současného a přitom jednotného působení na miliony lidí." ¹⁷

50. léta se dále nesla na vlně budování socialistického státu, tedy i socialistického rozhlasu. 1. září 1953 bylo v plzeňském rozhlase zřízeno kádrové oddělení, probíhaly čistky zaměstnanců nevyhovujících představám komunistické strany, což mimochodem odnesl i *otec*

¹⁶ všechny výňatky - KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 45-47

¹⁷ ČSRO, *50 let Československého rozhlasu - 25 let socialistického rozhlasu*, 1973, str. 18

plzeňské stanice, Karel Šindler, který byl dvakrát zatčen a vězněn (1949 a 1953), nebo bývalý ředitel Karel Gissübel, a spousta dalších zaměstnanců, kteří podobně absurdním způsobem přišli o práci.¹⁸ V těchto časech zažil plzeňský rozhlas i spousta dalších politicky absurdních situací, pro příklad můžu uvést rok 1953, ve kterém proběhla národní měnová reforma, proti které se rozhodli masově protestovat zaměstnanci plzeňské Škody (tehdy Závody V.I.Lenina - pozn. autora) a také někteří zaměstnanci rozhlasu a samozřejmě i další občané, a tehdejší krajský výbor KSČ se rozhodl povolát armádu a lidové milice a ze strachu nechal budovu rozhlasu hlídat vojáky a po uklidnění situace to výpověďmi a pozdějším pronásledováním tehdejší režimem odnesla řada zaměstnanců; dále v roce 1956 to bylo zase hašteření kolem Stalinovy sochy, která se nacházela ve vestibulu rozhlasové budovy od roku 1952 a po XX. sjezdu KSSS a projevu N.S. Chruščova se vedení rozhodlo tento symbol odstranit, avšak ani po podání návrhu příslušným orgánům se stále nic nedělo, a když pak rozhlas navštívila delegace z SSSR, tak byla velice pobouřena, že pomník stalinistickému režimu zde stále stojí, tudíž najednou bylo urgováno aby byl odstraněn, jenže když k tomu konečně došlo, psal se rok 1957 a opět se změnila politické poměry a za tento čin byl tehdejší ředitel potrestán krajským výborem KSČ důtkou.¹⁹ Podobně pro nás dnes zcela absurdních situací se v tehdejší době odehrály spousty.

Nicméně jak jsem již uvedl, i v těchto časech se v plzeňském rozhlase rozvíjely aktivity, o kterých můžeme říci, že byly velkým přínosem nejen pro regionální hudební kulturu. Vzniklý rozhlasový orchestr se postupem času stále zkvalitňoval a jeho oblíbenost narůstala nejen u nás, ale i v zahraničí. Jeho *otcem* byl hudební vědec prof. Antonín Špelda, který má zásadní podíl na vysoké úrovni hudebního vysílání v Plzni, kterou se daří držet dodnes. Dalším významným počinem byl vznik oddělení, které se zabývalo lidovou hudbou a národní písní a v němž začal pracovat jako redaktor Zdeněk Lukáš, ke kterému se později na jeho vlastní žádost přidal ještě Zdeněk Bláha. Hlavní náplní jejich práce bylo spolupracovat se soubory lidové tvořivosti na Plzeňsku a Karlovarsku. Již v roce 1953 vznikl Plzeňský lidový soubor, ve kterém účinkovali hudebníci Plzeňského rozhlasového orchestru, a jehož hlavním úkolem bylo prostřednictvím různých pořadů zvyšovat kvalitu vysílání českého folklóru tak, aby nezaostával za tím moravským. Mimo to se také natáčelo přímo v terénu ve snaze zachytit tradiční nositele hudebního folklóru a prostřednictvím rozhlasu ho zpopularizovat. Veřejnost na to reagovala s nadšením, a díky tomu začaly později vznikat další lidové soubory

¹⁸ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 48

¹⁹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 51

a vesnické muziky, což lze označit za jeden z pilířů záchrany mnohdy již téměř zapomenutých lidových a národních písní.²⁰

Ve studiích mezitím vznikaly pořady jako *Hrají a zpívají Plzeňáci* (1958), *Cesty za folklórem* či *Píseň v srdci zrozená*. Redakce se nezaměřovala pouze na západočeský region, ale též na jižní Čechy, zejména na oblasti v okolí Tábora, Českých Budějovic, Blat a Strakonice. Zdeněk Lukáš se nadále také velmi angažoval v oblasti sborového zpěvu, byl spoluzakladatelem rozhlasového smíšeného sboru *Česká píseň*, s nímž jako sbormistr dosáhl velkých úspěchů nejen v Československu, ale též v zahraničí. I přes tyto úspěchy se však musel nakonec z politických důvodů vzdát svého místa a k 31. prosinci 1963 plzeňský rozhlas jako zaměstnanec opustit.²¹

2.2.3 Nová rozhlasová budova

O potřebě nového působiště jsem se již zmiňoval v úvodních kapitolách této práce. Po přestěhování ze stanice na Obcizně do bývalého Rečkova sanatoria se sice podmínky velmi zlepšily, avšak vzhledem k tomu, že plzeňská stanice měla pokrýt vysíláním celé západní Čechy a také díky stále rostoucím potřebám nově vzniklého profesionálního rozhlasového orchestru, bylo již 2. června 1947 definitivně rozhodnuto o výstavbě zcela nové budovy. Zvoleno bylo místo na náměstí Míru, kde se dříve nacházelo fotbalové hřiště SK Olympia Plzeň. Návrh byl zpracován skupinou architektů pod vedením Karla Tausenaua a realizován společností Průmstav Plzeň; v plánu byla postupná stavba celkem tří navzájem propojených objektů - západního křídla, východního křídla a samostatné koncertní síně, k jejíž výstavbě však nikdy nedošlo. Jediné odůvodnění tehdejšího zamítnutí její stavby, které se mi podařilo najít, bylo, že se v dané chvíli musí Plzeň soustředit na rozvoj jejího těžkého průmyslu, což nahrává myšlence že hlavním investorem nebyl Čs. rozhlas, ale statutární město Plzeň nebo stát. To jsou však pouze domněnky. Opětovně sice byla vyvíjena snaha o její dostavbu, avšak ani v letech 1965 a 1989 se nesečkala s úspěchem. Celková suma peněz investovaných do projektu dosáhla pozoruhodných 144 760 000 korun, což byla v tehdejší době vskutku nemalá částka.²²

²⁰ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 60, 61
Archiv ČRo Plzeň, složky 1953 a 1955, křestní listy

²¹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 61

²² KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 53

Chronologicky uspořádaný průběh stavby jsem zpracoval v následující tabulce:

1946	vyhlášení soutěže, zadání projektu skupině architektů K. Tausenaua
1947	v červenci vydáno stavební povolení, v říjnu zahájena stavba
1951	v dubnu nastěhování prvních pracovníků rozhlasu do záp. křídla
1953	21. listopadu kolaudace západního křídla
1954	odmítnutí zahájit 3. etapu kvůli soustředění Plzně na těžký průmysl
1956	v srpnu dokončeno východní křídlo, 7. září zkolaudováno
1966	mezi 1. červencem a 29. listopadem dodatečná přístavba garáží

Tab. č.1²³

Budova plzeňského rozhlasu je vskutku výjimečným architektonickým dílem. Jako jediná byla tehdy projektována přímo potřebám rozhlasu. Všechny důležité části jsou od sebe pečlivě stavebně odděleny, z čehož dvě největší studia jsou ze všech stran obklopena dvojitými stěnami, mezi kterými se nachází volný prostor, a jsou postavena na sloupech, což zaručuje dokonalou akustickou izolaci místností a z tohoto důvodu jsou také nazývána plovoucími. První z nich o objemu 1350 m³ bylo určeno pro potřeby tvorby rozhlasových her a pořizování složitějších nahrávek mluveného slova, v současné době se však již nepoužívá, ale o jeho využití uvažuje Česká televize, která má zájem více vstoupit do jednotlivých regionů ČR. Druhé je pak výhradně hudební, jeho objem činí 1500 m³ a je stále využíváno Plzeňskou filharmonií. Celá budova za svou existenci prošla několika rekonstrukcemi a modernizacemi a v roce 2002 byl celý objekt včetně pozemku prohlášen Ministerstvem kultury ČR kulturní památkou.²⁴

2.2.4 60. léta

První polovina 60. let se stále, alespoň v rozhlase, nesla v duchu předchozí dekády, veškerá činnost probíhala pod přísným státním dohledem a do výroby nešlo nic, co by jen v nejmenším vadilo příslušným kontrolním orgánům. Toto se samozřejmě týkalo všech oddělení, zdaleka to však nemělo všude stejný dopad, jak by se mohlo na první pohled zdát, čímž chci poukázat na to, že i když například ve zpravodajské a reportážní tvorbě byl vývoj značně brzděn a manipulován, naopak v hudební oblasti došlo v Plzni k několika zásadním pokrokům.

Plzeň těžila z výborných podmínek pro nahrávání hudby, a tak zde bylo v roce 1965 v již zmiňovaném "plovoucím" studiu instalováno zařízení pro nahrávání stereo snímků, první v

²³ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 54

²⁴ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 55, 56

celém Československém rozhlasu. Nahrávaly se zde nejnáročnější skladby pro celou republiku a jeho služeb nejednou využili i zahraniční umělci (o některých z nich se zmiňuji v druhé části bakalářské práce - pozn. autora).²⁵ Rozhlasový orchestr zažíval v této době díky tomu nebyvalý rozvoj, jeho členové a pracovníci studia zde získali oproti kolegům z jiných stanic a hudebních těles mnoho cenných zkušeností a dovedností, což mělo samozřejmě za následek výrazné celkové zkvalitnění hudební produkce v Plzni. K tomu všemu zde již předtím, konkrétně v květnu roku 1963, proběhl 1. československý seminář týkající se elektronické hudby, který též přinesl své ovoce, 1. ledna 1967 totiž začalo v Plzni naplno fungovat experimentální studio elektronické hudby, o jehož založení se nejvíce zasloužil Vladimír Semerád, pozdější ředitel plzeňského rozhlasu.²⁶ Nyní měli hudebníci jedinečnou možnost pomocí různých syntezátorů, filtrů, elektroakustických generátorů a podobných technických vymožeností zkoušet nové zvuky a mixáže. Z prvních pracovníků tohoto studia bych rád jmenoval alespoň některé jeho "průkopníky", tedy první mistry zvuku Čestmíra Kadlece a Václava Ježka, dále hudebníky Eduarda Spáčila a Antonína Špeldu, a zejména hudebního redaktora Zdeňka Barborku, který experimentoval s propojením elektronické hudby a poezie. Jednalo se o tzv. audiální poezii, která, doslovně cituji, *"kombinovala hlásky s významotvornou funkcí a jiné zvuky do rytmických řad a nabízela posluchači skryté kódy pro vnímání básně"*.²⁷ Bohužel se mi nikde nepodařilo dohledat, jaký měl tento experiment ohlas u posluchačů, zato však prameny uvádějí, že po roce 1968 byly tyto pokusy zamítnuty a Zdeněk Barborka byl donucen z rozhlasu odejít. Velmi zvláštní také je, že i když experimentální studio fungovalo od začátku roku 1967, tak první písemné záznamy v archivu o uskutečněných a uchovaných nahrávkách elektronické experimentální hudby jsem v křestních listech objevil až ve složce z roku 1969.²⁸

Mimo Plzeňského rozhlasového orchestru zde také působila i další tělesa, ve vysílání se pravidelně objevovaly zejména Plzeňský lidový soubor, dechovky Šumavanka a Plzeňáčka, pěvecký sbor Česká píseň a další dva dětské sbory, Rozhlasové kvarteto, Malá muzika a též dechová hudba plzeňské vojenské posádky.²⁹

Krom toho se v 60. letech v Plzni rozvíjela i tvorba nonartificiální hudby. Mezi lety 1963 až 1965 v rozhlasu pravidelně vystupovala například jazzová skupina Divadla Alfa, dále

²⁵ Archiv ČRo Plzeň, složky 1967, 1968 a 1969, křestní listy

²⁶ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 62

²⁷ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 62

²⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1969, křestní listy

²⁹ Archiv ČRo Plzeň, složky 1967, 1968 a 1969, křestní listy

sólově zde pravidelně účinkovali Václav Neckář a Marta Kubišová, mezi jejíž nejvíce vysílané písně patřily skladby jako Musím zpívat jazz, Černej sen, Tulácká a mnoho dalších. Pozadu nezůstala ani folklórní redakce, za zmínku stojí vznik Konrádyho dudácké muziky a uspořádání dudácké soutěže o krále českých dudáků s příznačným názvem Dudparáda.³⁰

Plzeňské studio nezůstalo pozadu ani co se týče nehudebního uměleckého vysílání. Každý rok se nejen pro západočeský region natočilo zhruba 20-25 rozhlasových her, ve kterých účinkovali zejména herci Divadla J.K.Tyla v Plzni a Divadla Vítězslava Nezvala v Karlových Varech pod taktovkou trojice režisérů Františka Juříčka, Vladimíra Semráda a Vladimíra Tomeše. I na tomto poli se vcelku experimentovalo, několik her bylo natočeno improvizací metodou a též se využívalo i nově dostupného stereofonního nahrávání a vysílání, což u posluchačů sklidilo velký úspěch, jmenovitě to byla například hra Bezpodmínečný horizont autora Ludvíka Kundery režírovaná Vladimírem Semrádem. K vysoké oblibě rozhlasových her přispělo v roce 1966 též zavedení veřejných předpremiér konajících se ve Smetanově síni, která je dnes součástí Studijní a vědecké knihovny. Všechny tyto iniciativy však postupně zanikly po nástupu normalizace. Mezi další hry natočené v průběhu 60. let patří též například: Konfekční život, autor Karel Valtera, režie V. Semrád, Nansi, autor Joracy Camargo, režie V. Semrád, Naprosto lhostejné. Rozhlasová hra o Heinrichu Himmlerovi, autor Ludvík Kundera, režie V. Semrád, a spousty dalších. Co se však týče literárních pořadů, zde byla tvorba jasně vymezena státem a byly přesně určeny následující tematické okruhy:³¹

1. Proletářský internacionalismus a protifašistická tematika
2. Současný život v ČSSR - zemědělství, průmysl, vztahy mezi lidmi
3. Estetická výchova - klasické dědictví, moderní poezie, fejetony, satira
4. Významná výročí

V té době Plzeňský rozhlas aktivně spolupracoval se začínajícími básníky, v roce 1965 se pod vedením Vladimíra Bernáška rozběhl pořad s názvem *V každém z nich je básník*, kde byla prezentována raná tvorba západočeských poetiků, ve vysílání se nejvíce objevovali autoři Zbyněk Kovanda, Bohumil Nohejl, Josef Hrubý, Alena Vrbová, Pavel Francouz a samozřejmě řada dalších. Toto pásmo mělo u posluchačů velmi pozitivní ohlasy. Velké oblibě

³⁰ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 61

³¹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 73, 74

se těšily také fejetony Františka Fabiana, který mimo psaní také aktivně překládal díla zahraničních autorů a to zejména v roce 1968, kdy povolily politické poměry jejich vysílání v mnohem větší míře, avšak již ohranou písničkou je informace, že po srpnu 1968 byl Fabian stejně jako spousta jeho kolegů z rozhlasu vyhozen.³²

Zpravodajství se v 60. letech stále týkalo převážně socialistických témat věnujících se ideologii, pracujícímu lidu, propagaci ekonomiky či zákonnosti socialistického zřízení a problematice vlastenectví.

2.2.5 1968

Politické události v tomto roce se výrazně dotkly rozhlasového vysílání a z hodin dějepisu by je měl znát snad každý. Úvodem této kapitoly připomenu stručně alespoň některé z nich. Na začátku ledna tohoto roku byl z funkce ústředního tajemníka KSČ odvolán Antonín Novotný a na jeho místo byl dosazen Antonín Dubček, který postupem času, zjednodušeně řečeno, dosadil do vlády členy svého reformního křídla KSČ. Začalo období politického oteplení nazývané Pražské jaro, kdy se tehdejší vláda snažila oprostít od zločinů předchozích dvaceti let a celkově zreformovat státní zřízení v republice. 25. června byla zrušena cenzura a byly navráceny některé podstatné občanské svobody, jako právo na provoz drobné živnosti apod. Tyto aktivity však byly násilně ukončeny v noci z 20. na 21. srpna vpádem vojsk zemí Varšavské smlouvy (SSSR, NDR, PLR, Bulharska, Maďarska).

Uvolnění politické situace znamenalo v praxi rozhlasového vysílání obrovský posun směrem ke svobodě. V Plzni se v roce 1968 začaly postupně natáčet dříve absolutně nerealizovatelné pořady jako: Výpověď Svědka - o nezákonnostech 50. let, Pozor uran! Přísně tajné! - tajemství nad hospodařením v uranových dolech, Beseda o činnosti plzeňské pobočky Společnosti pro lidská práva, Po stopách jedné nezákonnosti, Pod sokolským praporem nebo Junácké zpravodajství (Junák byl souhrnný název československých skautských oddílů, které byly v roce 1948 zakázány a nyní opět povoleny) a spousty dalších. Postupně byly také rušeny zejména propagandistické rubriky jako například Hlas dělnické republiky a místo nich se objevilo v plzeňském vysílání hodinové pásmo Františka Fabiana a Rudolfa Kořínka Američané v Plzni, které na rozdíl od dosavadní praxe tvrdilo, že nejen Plzeň, ale celé západní Čechy osvobodila nikoli sovětská, ale americká armáda a samozřejmě se v něm též ani v nejmenším neobjevila kritika západního světa či nějaké politicky motivované debaty nad imperialismem a kapitalismem. Také v oblasti literární a činoherní tvorby bylo umožněno

³² KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 75

nově vysílat i zahraniční díla, již zmíněný František Fabian se velmi angažoval v překladech německých a anglických děl, prameny uvádějí například dílo George Gordona Byrona - Childe Harold nebo německého autora Arna Reinfranka a jeho Verše.³³

Důležitou úlohu sehrála plzeňská stanice i při vojenském vpádu 21. srpna 1968. Její vysílače se staly životně důležitými tepnami, skrz které byly vysílány informace o okupaci nejen do celého Československa, ale i do zahraničí. Okamžitě po vpádu byla do provozu uvedena i náhradní pracoviště v Plzni na Roudné a v Plasích, aby bylo co nejdéle možné zachovat činnost rozhlasu, který se stal trnem v oku okupantů. Masy lidí vlastními těly bránily budovu rozhlasu na Náměstí Míru a i díky tomu se dařilo dlouhou dobu udržet vysílání v provozu i po obsazení stanice v Praze. Mnoho lidí zaplatilo za tuto činnost vysokou daň, ať už se jednalo o pozdější pronásledování režimem či újmu na zdraví, a v neposlední řadě za to zejména v Praze bohužel nemálo lidí zaplatilo životem.³⁴

2.2.6 Souhrn

Vývoj plzeňského rozhlasu by mezi lety 1948 - 1968 mohl připomínat parabolu, kde na začátku byla slušně zařízená a organizovaná stanice, která se však v 50. letech propadla až téměř na samé dno banálnosti a formálnosti rozhlasového vysílání, aby pak zase mohla v letech 60. zažít nový rozvoj a udělat několik kroků po cestě za svobodou, ze které však byla opět násilně stržena a na příštích 21 let se vrátila pod taktovku socialistické diktatury.

³³ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 70, 74

³⁴ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 67-69

2.3 Období normalizace a 80. léta

Úvodem této kapitoly si opět dovolím doslovně citovat jednoho z členů Krajského výboru KSČ:

*"Od r. 1970 se plzeňské krajské vysílání plně zapojilo do konsolidačního procesu. Obsahem vysílání podporovalo politiku KSČ a státních orgánů, seznamovalo posluchače s usneseními a opatřeními stranických a státních orgánů zejména v kraji a mobilizovalo pracující k plnění úkolů. Podařilo se směřovat náplň vysílání tak, aby sloužilo dělnické třídě, potřebám výstavby socialismu a vedoucí síle naší společnosti KSČ."*³⁵

V roce 1970 byla zavedena opět tuhá cenzura a celé regionální rozhlasové vysílání podléhalo přísné kontrole KV KSČ. Každý den bylo prováděno ideologické hodnocení pořadů, tzv. Letučky, dále byli pravidelně kontrolováni pracovníci rozhlasu z hlediska jejich politické angažovanosti a stranického vzdělávání, absurdní mi připadá též evidence jejich třídního původu a vazeb na západní svět.³⁶

Neumělecká činnost se opět naplno nesla v propagandistickém duchu a navrátila se k původní banalitě a formálnosti a jakékoli iniciativy z řad posluchačů a pracovníků rozhlasu byly okamžitě zamítány. Členění pořadů vycházelo z jednoznačného politického zadání, není proto divu, že v této oblasti se natáčela pásma týkající se zejména: spolupráce a přátelství se Sovětským svazem, propagace Leninova díla, významných dat (vítězný Únor, oslavy 1. máje, Velké říjnové socialistické revoluce, Dni armády apod.), propagace ekonomiky atd. Z konkrétních názvů vícedílných pořadů mohu jmenovat například: V čem je síla strany, Rozvoj západočeské palivově - energetické základny, Není odbornosti bez političnosti nebo dva cykly týkající se přátelství s NDR a SSSR Na vlně přátelství a Kronika přátelství (v nich vycházely reportáže jako Světem strojů NDR, Můj vlak družby, K výročí Rudé armády apod.).³⁷

Co se týče uměleckého vysílání, zde byla situace o něco lepší, i když v oblasti literárních a komponovaných pořadů se tvorba omezila pouze na příspěvky Zbyňka Ungra, konkrétně to bylo literární čtení na pokračování, které se nahrávalo z podnětu centrální dramaturgie pro celou republiku. Nadále však pokračovalo v hojné míře natáčení

³⁵ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 83

³⁶ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 84, 85

³⁷ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 85

rozhlasových her a též pohádek pro děti, většinou se tak však dělo pod vedením pražské redakce a režisérů Československého rozhlasu.³⁸

Hudební tvorba měla nadále vysokou úroveň, potenciál stereofonního i experimentálního studia se využíval naplno, rozhlasový orchestr si nadále udržoval velmi vysokou kvalitu a přečkal i období, kdy měla řada jeho členů potíže právě kvůli nedostatečné politické angažovanosti. V průběhu normalizace a 80. let se také ze strany KV KSČ uskutečnily zvláštní dramaturgické pokusy, jako příklad uvedu vznik dvojice pořadů Komu se nelení, tomu se vyhrává a Hrajeme na přání, u kterých se předpokládalo, že budou využívány zejména závodními výbory ROH, které si v nich budou objednávat písně pro své nejlepší pracovníky jako odměnu. Místo toho však byl o pořady ohromný zájem z řad soukromníků a ROH prakticky po celou dobu téměř žádný zájem neprojevalo.³⁹

Druhá polovina 80. let se již nesla v lehce uvolněnějším duchu, vysílání bylo zpestřováno alespoň různými znalostními a dovednostními soutěžemi, a to spíše z popudu jednotlivých redaktorů než rozhlasového vedení. Na konci této dekády se v listopadu 1989 zaměstnanci plzeňského rozhlasu též aktivně zapojili do Občanského fóra a začali oficiálně podávat informace o revolučním dění v zemi.⁴⁰

Celkově však lze období normalizace a 80. let 20. století považovat za nejméně tvůrčí a úspěšnou kapitolu celých dějin rozhlasového vysílání v Plzni.

2.4 Rozhlas v nové době

S příchodem nového režimu se začala měnit i celková tvář rozhlasového vysílání. Tvorba již nemusela procházet žádnou cenzurou a odpovědnost za vysílací náplň již měli v rukou pouze pracovníci stanice. Původní vedení odstoupilo hned na začátku roku 1990 a do čela rozhlasu se jako ředitel dostal František Fabian a stál před nelehkým úkolem. Musel totiž osamostatnit a strukturálně změnit celou podobu plzeňského studia. V předchozích dobách se prakticky vůbec nevysílalo živě, veškeré pořady i zpravodajské relace se předtáčely, což se nyní mělo zásadně změnit. Také začaly vznikat soukromé stanice a komerční radia, tudíž bylo nutné vytvořit si vysoký standard a udržet pestrost vysílání.

³⁸ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 86

³⁹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 86

⁴⁰ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 87

2.4.1 Situace plzeňského rozhlasu jako instituce v nové éře

Hned na začátku 90. let odešla spousta zaměstnanců do soukromého sektoru či za úplně jiným zaměstnáním a do rozhlasu nastoupilo spolu s ředitelem i několik nových redaktorů, kteří sice neměli moc zkušeností, za to však byli vzdělaní ve spoustě různých oborů, což se hodilo zejména při tvorbě zcela nových pořadů a pásem. Po uvolnění politického tlaku a kontroly bylo vzhledem k tomu, že se stanice začala osamostatňovat, potřeba vybudovat zcela nový program. Dříve sloužil plzeňský rozhlas se svými 7 plovoucími studii a 6 režii především jako výrobní základna ČsRo, jelikož, jak již bylo řečeno, se dříve veškerá tvorba a pořady předtáčely a na živo se téměř vůbec nevysílalo. Avšak s postupným snižováním potřeby vlastní produkce výroba rychle klesala a kolem roku 1992 se pro celorepublikové vysílání nahrávalo již velmi málo. V témže roce také ukončil činnost Plzeňský rozhlasový orchestr a místo něj nově vznikla samostatná Plzeňská filharmonie, která však nadále velmi úzce spolupracovala a nadále spolupracuje s ČRo Plzeň.⁴¹

První roky svobody však také provázelo mnoho problémů. Jednalo se zejména o jakousi "svévolnou privatizaci", která zvláště v plzeňské stanici přesáhla všechny meze. Zneužívání majetku rozhlasu k soukromým účelům a postupný odliv zkušených pracovníků do nově vzniklých komerčních stanic, vyústil v krizi, kterou nezvládlo ani tehdejší vedení a ředitel Fabian byl začátkem roku 1992 odvolán a na jeho místo nastoupil dočasně Ivan Rössler. Ten se zde však také dlouho neohřál a nakonec byl do funkce prozatímního ředitele dosazen jeden z náměstků generálního ředitele ČRo Jiří Hrbek, který měl za úkol v co nejkratším čase najít nového definitivního ředitele, který by nebyl nijak napojen na nově rozvíjející se komerční sféru. Nakonec byl po několika výběrových řízeních na tuto pozici zvolen bývalý technik ČsRo Praha Vladimír Bako, který ve funkci setrval až do roku 2006.⁴²

Hned na počátku ho však "zradili" dva z jeho náměstků, kteří utajeně pracovali na vzniku nové komerční stanice a ve vhodném okamžiku z radia odešli i s částí tehdy tolik potřebného zkušeného personálu. Tuto krizi se řediteli však podařilo překonat a po personální reorganizaci a jmenování nového šéfredaktora Miroslava Antona se mohl naplno pustit do budování nové tváře stanice.⁴³

⁴¹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 100, 101

⁴² KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 101

⁴³ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 101

Nejvíce se v té době rozšířil vysílací čas. Po roce 1992 měla Plzeň každý den 12 hodin samostatného vysílacího času, který mohla plnit dle svého uvážení, což se vzhledem k nevelkým znalostem mediálního pole často řešilo metodou pokus - omyl a využívaly se všechny dostupné kapacity a možnosti, kterými disponovali tehdy ještě málo zkušených zaměstnanců rozhlasu. Pražské studio bylo v té době přebíráno pouze v čase vysílání hlavních zpráv. Zásadní vliv na pozdější zlepšení kvality produkce měly až mediální průzkumy, zavedené v polovině 90. let. I přes již značnou porci samostatného vysílacího času byly nadále vznášeny požadavky na možnost prodloužit vysílání až do pozdních nočních hodin, aby tak získaly prostor i minoritní pořady, které se nevešly nebo nemohly být vysílány v normálním čase. Tohoto bylo dosaženo až 1. září 1997 po dohodě s generálním ředitelem ČRo, výměnou za poskytnutí nejsilnějšího vysílače v kraji ve prospěch stanice ČRo 2. Celkový čas se tak posunul do rozmezí od 5 hodin ráno do půlnoci. Tento krok měl za následek také konečné ustálení programové náplně, kdy se pořady týkající se například rockové hudby či národnostních menšin mohly posunout, vzhledem k charakteru veřejnoprávního rozhlasu, na odpovídající místa a podoba každodenního programu se konečně ustálila. Nakonec se od 1. ledna 2002 přistoupilo k dvacetičtyřhodinovému vysílání, které bylo na začátku tvořeno převážně reprízami denních pořadů, avšak ještě v témže roce zahájil vysílání noční blok pro nekonformní a mladé posluchače.⁴⁴

Dnes má již Český rozhlas Plzeň ustálenou strukturu organizace a programu, který se však neváhá přizpůsobit novým změnám a výzvám.

2.4.2 Náplň vysílání

Po pádu železné opony a skončení cenzury se mohlo naplno rozjet vysílání dříve nepřijatelných pořadů a samozřejmě také cizí populární hudby. Naštěstí se rozhlas nenechal příliš uchválet nadáváním přílivem cizí tvorby a nezahltit vysílací čas západní hudbou, ale pomalu ale jistě začal využívat nových možností a tvořit vlastní pořady týkající se různých hudebních či společenských témat.

Zpravodajství

Zpravodajská redakce je dnes naprosto samostatnou složkou a sama tvoří všechny informační relace vysílané v ČRo Plzeň. Pražské vysílání již není vůbec přejímáno a využití cizích zvukových záznamů a reportáží se snížilo na minimum, zprávy jsou zaměřené zejména

⁴⁴ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 102, 103

na západočeský region a jsou pouze doplňovány hlavními zprávami z jiných regionů a ze světa.⁴⁵

Slovesná redakce

Sice se zde již dávno nenatáčí rozhlasové hry, avšak i přesto stále existuje oddělení zabývající se literárními, dramatickými a jinými kulturními tématy. Současnou náplní práce oproti předchozím létům nepočteného (tříčlenného) týmu je zejména reflektovat kulturní dění v obou západočeských krajích s důrazem na divadelní premiéry, literární počiny, různé kulturní festivaly a soutěže, k tomu všemu také mapují regionální kulturní dědictví a tvoří pořady zabývající se regionální historií a kulturou mikroregionů.⁴⁶

Hudební výroba a vysílání

V současnosti pracují v hudebním oddělení tři redaktoři, kteří mají na starost nejen přípravu hudebních pořadů týkajících se všech základních oborů populární a vážné hudby, ale jsou také hudebními publicisty, vyrábějí znělky, připravují počítačové databáze hrané hudby a samozřejmě se věnují také regionálnímu folklóru. Redakce se zásadně podílí také na organizaci různých hudebních soutěží a festivalů v kraji, mezi nejvýznamnější z nich patří Smetanovské dny v Plzni, Haydnovské hudební slavnosti v Dolní Lukavici a na jižním Plzeňsku, Mezinárodní pěvecká soutěž Antonína Dvořáka v Karlových Varech či Mezinárodní klavírní soutěž Fryderyka Chopina v Mariánských lázních. Z těchto akcí tvoří nejen zpravodajské reportáže, ale taktéž živé záznamy vybraných koncertů.⁴⁷

Samotná vlastní hudební výroba je omezena prakticky jen na nahrávání vážné hudby s Plzeňskou filharmonií, která tak formou věcné úhrady za nájem pořizuje nahrávky chybějících hudebních titulů v databázi ČRo s velkým důrazem na soudobou hudbu. Od konce 90. let byly pořízeny záznamy například těchto autorů: Jiří Bezděk, Ivo Bláha, Hans Peter Dott, Marko Ivanovič, Karel Šimandl, Béla Bartók; ze starších skladatelů to byly například nahrávky: Josefa Myslivečka, Franze Xavera Mozarta, Petra Iljiče Čajkovského, Michaela Haydna, Jana Václava Kalivody a mnoha dalších. Potenciál nahrávacích studií je

⁴⁵ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 106

⁴⁶ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 107

⁴⁷ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 97

však nabízen i pro komerční účely, ať už se jedná o mimorozhlasovou tvorbu pro Plzeňskou filharmonii nebo i jiná folklórní, pěvecká či populárně orientovaná sdružení.⁴⁸

2.4.3 Souhrn

Závěrem této kapitoly bych chtěl ještě přidat chronologický výčet všech ředitelů, kteří se v dobrých i špatných časech zásadně podíleli na tváři ČRo Plzeň. Byli to tito pánové:⁴⁹

1945 - 1946 Karel Šindler

1946 - 1952 Karel Gissübel

1952 - 1958 Josef Brand

1958 - 1963 Zdeněk Bludovský

1963 - 1968 Jan Procházka

1968 - 1969 Vladimír Semerád

1971 - 1980 Bohumil Dobrý

1982 - 1989 Jaroslav Rokos

1990 - 1992 František Fabian

1993 - 2006 Vladimír Bako

2006 - současnost Zdeněk Levý

2.5 Velmi krátce o Plzeňském rozhlasovém orchestru

Necelý rok po vzniku plzeňské rozhlasové stanice byl pro její potřeby ustanoven rozhlasový orchestr. Nově vzniklé těleso bylo tvořeno zejména hudebníky bývalé Plzeňské filharmonie a jeho první pracovní náplní bylo živé vysílání do éteru. Původně 32 členný orchestr byl s příchodem nového dirigenta na počátku 50. let postupně rozšířen a mohl tak interpretovat i náročnější skladby. Mimo činnosti pro rozhlas hojně vystupoval i pro veřejnost a brzy si vytvořil silnou abonentskou základnu. Těleso nejprve vystupovalo zejména v západních a jižních Čechách, postupem času však zvláště díky velmi kvalitní produkci proniklo i do ostatních regionů Československa a v roce 1968 se poprvé uskutečnil zájezd do zahraničí, konkrétně do SRN a Itálie, kde pod taktovkou švýcarského dirigenta A. de Baviera bylo odehráno několik koncertů. Od té doby orchestr pravidelně koncertoval v cizích zemích, nutno však podotknout, že v době normalizace mezi léty 1974 - 1984 byly veškeré zahraniční

⁴⁸ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 96, 97

⁴⁹ KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, 2005, str. 108

cesty pozastaveny. Po pádu socialismu a osamostatnění ČRo Plzeň byl orchestr postupně od rozhlasu odloučen a v roce 1993 vznikla samostatná Plzeňská filharmonie, která však nadále sídlí v budovách rozhlasu na Náměstí míru a s ČRo Plzeň aktivně spolupracuje. Nyní jsou její hlavní náplní vystoupení pro veřejnost a občasná tvorba pro rozhlas, mimo to však také pořádá výchovné koncerty pro děti a mládež. V současné době je jejím šéfdirigentem Koji Kawamoto původem z Japonska.⁵⁰

⁵⁰ Stránky Plzeňské filharmonie [URL]:

<http://www.plzenskafilharmonie.cz/historie-p54.html> [citováno 18. března 2013]

<http://www.plzenskafilharmonie.cz/sefdirigent-p14.html> [citováno 18. března 2013]

3 NATÁČECÍ ČINNOST ČESKÉHO ROZHLASU PLZEŇ

3.1 Metodika práce

Když jsem rozbil první krabici a začal nahlížet do jejího obsahu, který se skládal z hromady zmuchlaných a potrhaných papírů, ještě jsem vůbec nevěděl, co vlastně hledám a po čem pátrám. Po prvních několika hodinách trápení a bezúčelného listování onou hromadou jsem konečně vzal tužku a systematicky si začal vypisovat faktické údaje.

Ještě předtím, než se rozeptá o metodě, kterou jsem nakonec použil, bych rád popsal, jak vlastně vypadal takový "křestní list" a jaké informace na něm byly uvedeny. Samotný termín "křestní list" je značně výstižný, jelikož se v podstatě jedná o písemný záznam zrození té či oné nahrávky, kde jsou uvedeni její "rodiče", tedy hudební soubor či umělci, kteří se podíleli na jejím vzniku, dále všichni ostatní pracovníci rozhlasu, kteří byli též přítomni, čímž myslím režiséry a zvukové techniky, a samozřejmě název a úplný výpis všech konkrétních děl, která byla nahrána, a také datum a případně i přesný čas, kdy tak bylo činěno. Přesná podoba onoho listu vypadala takto:

Úplně nahoře je hlavička, kde jsou pod sebou vypsány údaje týkající se data, času a místa nahrání, hned vedle nich je okénko kam se psala signatura, tedy kód označující pásek, na kterém je záznam natočen, hned pod tím je na dalších několika řádcích prostor, kam se vepsal její přesný název (např. Koncert k uctění památky Julia Fučíka) a seznam účinkujících, v případě větších těles to byl pouze jejich název se jménem dirigenta a k tomu celá jména účinkujících sólistů (např. Plzeňský rozhlasový orchestr, řídí Antonín Devátý, Antonín Brejcha /klavír/, Zbyněk Kovanda, Věra Šubrtová /zpěv/ apod.), a za tím již následovala velká tabulka, do jejíchž sloupců se postupně vpsávaly údaje jako: číslo nahrávky, pořadí nahrávky, skladatel (autor), případné úpravy, technické číslo a čas, který záznam zabírá (např. 1. Zdeněk Lukáš Klavírní koncert g - moll Brejcha + PRO 15' 30"). Pravděpodobně díky tomu, že tento formulář byl jaksi univerzální pro celý rozhlas a nejen pro Plzeňské studio a také nesloužil jen pro potřeby hudebního natáčení, byly občas některé kolonky prázdné a nevyplněné. Úplně dole pak byl další rámeček, kde se uváděla jména režisérů a zvukových techniků, charakter nahrávky (hudební, literární apod.) a nakonec také informace, zdali je nahrávka pořízena již s průvodním slovem moderátora či se jedná pouze o samotnou uměleckou stopu. Veškeré tyto údaje byly většinou vyplněny psacím strojem, v mnohých případech se však na listech objevovaly také ručně psané poznámky od režisérů či osob, které

měly na starosti jejich kontrolu z hlediska kvality a nutno podotknout, že v některých případech bylo použito velmi nevybíravých výrazů. Ze začátku se také na každém listu objevovalo přesné datum, kdy byla nahrávka vysílána a občas též velké razítko hlásající "SMAŽTE dne", které i bez uvedení přesného data sloužilo jako pokyn pro její smazání. Nahrávky určené k zachování a opakovanému použití pak byly označeny vedle signatury nápisem "trvalka" nebo zkráceně TR. V pozdějších letech se někdy na každém listu začalo objevovat ještě jedno razítko, konkrétně značka Hlavní zprávy tiskového dohledu, tedy státního orgánu, který měl za úkol posuzovat záznamy z hlediska politické "čistoty" a kontrolovat jejich vhodnost k použití v našem tehdy socialistickém rozhlase, prakticky to byl cenzurní a kontrolní orgán naší tehdejší vlády. Na některých listech se však ještě před existencí úřadu HSTD objevovaly velké popisky či razítka s rudým nápisem nevysílat. U většiny takto označených položek je zřejmé, že tak bylo učiněno až po jejich vzniku a v některých případech to zcela jistě nebylo způsobeno tím, že by z politického hlediska nevyhovovaly, ale že spíše padli v nemilost režimu jejich autoři. Takto podrobný popis zde uvádím zejména proto, že tyto listy a údaje v nich uvedené byly prakticky jediným zdrojem informací, který byl k dispozici a opravdu mi notnou chvíli trvalo, než jsem přišel na to, co přesně z nich mám použít a i když bych se rád ve spoustě případů dozvěděl například o účinkujících mnohem víc, nebyl k dispozici žádný jiný pramen, včetně internetu, který by mi dokázal odpovědět alespoň na některé mé otázky. Nyní bych rád přešel k samotnému popisu metody práce a sběru údajů.

Jak jsem již uvedl, zdroje byly značně omezeny pouze záznamem týkajícím se hlavních informací o nahrávce. Po zralé úvaze jsem se nakonec rozhodl, že každý vybraný ročník projdu list od listu a budu sbírat údaje dle následujících kritérií:

1. Četnost nahrávání
2. Artificiální X Nonartificiální
3. Počet vysílaných (pouze u let 1953 a 1955, v letech 1967-1969 údaje nejsou zapsány u jednotlivých trvalek na křestních listech)
4. Trvale uchované X smazané
5. Často (opakovaně) se objevující účinkující, případně často nahrávání autoři
6. Zvláštnosti

V momentě, kdy jsem přešel od sběru informací k jejich zpracování do textové podoby, jsem se rozhodl, že každý rok popíšu zvlášť a pokusím se alespoň nastínit tehdejší situaci a způsob výběru jednotlivých děl a písní k nahrávání. U artificiální hudby prakticky neplatila žádná omezení, vše v podstatě záleželo na výběru dramaturgie. Samozřejmě byli v mnohých případech preferováni sovětští skladatelé či vyloženě socialističtí tvůrci, často se však také objevovala díla českých autorů a samozřejmě též velikánů hudební historie a soudobých skladatelů. Nutno poznamenat, že hudební oddělení Československého rozhlasu nebylo v této oblasti tolik poznamenáno politickými vlivy tehdejší doby, jak tomu bylo například v literární či zpravodajské redakci. V okruhu nonartificiální hudby tomu bylo úplně jinak, přednostně byla natáčena zejména lidová tvorba a tance, tu a tam se objevilo něco z okruhu zábavní hudby a občas též něco z populáru, to však mohu označit za velmi výjimečné, až vzácné.

Před samotným rozborem jednotlivých ročníků bych chtěl ještě podotknout, že zdánlivá převaha počtu trvalek z jednoho či druhého okruhu může být zavádějící, jelikož artificiální nahrávky mají většinou delší časovou stopáž, což samo o sobě vyplývá z jejich hudebních forem (pro příklad: symfonie X píseň) a pro pořízení snímků je také samozřejmě třeba delší čas, na druhou stranu je ale také stejně dobře možné, že tomu bude i naopak, poněvadž orchestr sice nahraje jednu symfonii či koncert, avšak lidový soubor nebo dechová muzika stihne za stejný čas pořídit snímky několika jednotlivých písní. Prakticky pro upřesnění uvedu příklad: Plzeňský rozhlasový orchestr nahrával ve studiu jednoho dne 8 hodin symfonii od skladatele XY, tedy na křestním listu je uvedena pouze tato skladba, kdežto třeba Plzeňský lidový soubor nahrával jiného dne ve studiu 5 hodin a natočil 6 písní, ale všechny jsou pohromadě na jednom křestním listu. Reálně je tedy zpravidla nahráno mnohem více jednotlivých skladeb z okruhu nonartificiální hudby, avšak převedeme-li to na čas, rozdíl nebude tak markantní.

3.2 1953

Již v úvodu jsem uvedl, že toto je první rok, ze kterého se zachovaly písemné záznamy o natáčecí činnosti v Plzeňském rozhlasu. Oproti ostatním létům je to však rok dosti *hubený*, jelikož celkový počet nahrávek je v součtu pouze 85, z toho bylo pořízeno 64 nahrávek z okruhu umělé a 21 nahrávek z okruhu neumělé hudby.⁵¹ Když se na to podíváme z hlediska jejich užití při vysílání, bylo použito pouze 19 záznamů vážné hudby a 12 záznamů z oblasti neumělé a téměř výlučně se jednalo o lidovou tvorbu a tance, případně hudbu tehdy označovanou jako zábavní.⁵² Ještě zajímavější je počet pořízených trvalek, které se zachovaly, ty byly pouze tři, veškeré ostatní nahrávky byly časem smazány nebo přetočeny jiným záznamem. Hodně zvláštní mi přišlo také jejich složení, konkrétně se jednalo o díla těchto autorů: Aram Chačaturjan - figuroval zde jako skladatel soudobé klasické hudby, dále Jacques Offenbach - velmistr umělé hudby 19. století a spolu s těmito dvěma také dílo Felixe Mendelsohn-Bartholdyho, romantického skladatele značně ovlivněného zejména hudbou J.S.Bacha.⁵³ A co že je na tom celém vlastně zvláštní? Ani jeden z těchto záznamů nebyl použit v následujících letech k vysílání, všechna tato díla byla pouze založena ve zvukovém archivu. Zajímavost tohoto faktu umocňuje také to, že jiná nahrávka F. M. Bartholdyho z tohoto roku byla vysílána mezi lety 1954 -1961 celkem desetkrát a nakonec byla stejně smazána, podobně jako spousta dalších nahraných kousků, které byly vysílány i mnohem častěji.⁵⁴

Když se podrobněji podíváme na počet vysílaných nahrávek, tak přímo do očí bije fakt, že ze 64 záznamů umělé hudby jich bylo někdy v budoucnu vysíláno pouze 19, což je přibližně jedna třetina, kdežto u neumělé hudby bylo z celkového počtu 21 nahrávek použito 12 kusů, což je téměř více než polovina a pouze o sedm méně než u vážné hudby.⁵⁵ Upřímně jsem čekal, že to bude spíše naopak, že bude mnohem více využívána orchestrální a komorní tvorba místo lidových písní a tanců, avšak této statistice nahrává i fakt, že folklór a zábavní hudba byly v té době vysílány skoro častěji. Například nahrávky tanců autorů Josefa Novotného, Miroslava Šmída nebo Karla Jelínka (pořízeny v jeden den a zaznamenány na jeden pásek) byly vysílány v letech 1954 - 1957 celkem dvaatřicetkrát, stejně jako tance a pochody od Jana Pešty, Ladislava Poděště, Františka Kašpara a Jaroslava Kordy, které v éteru

⁵¹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵² Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵³ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵⁴ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵⁵ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

zazněly mezi léty 1954 - 1956 celkem osmnáctkrát.⁵⁶ Mimo tanců se také často objevovaly i umělé a lidové písně, zde se hrály nejvíce skladby Josefa Machoně, například Hněvivá, Nevěrník, Formánek apod., dále například Jaroslavem Hrnčířem upravené a posbírané lidové písně z Chodska, tato nahrávka byla pojmenována Z Chodského zpěvníku a objevila se v rozhlasovém vysílání celkem devětkrát, a tak bych mohl ve výčtu nonartificiálních kousků pokračovat dál a dál.⁵⁷ Téměř všechny tyto nahrávky byly natočeny plzeňským zábavním orchestrem Jitřenka, se kterým stanice v Plzni tehdy spolupracovala velice často.⁵⁸ Dalším častým spolupracovníkem zejména při nahrávání zábavní hudby byl také Estrádní orchestr ZK ČSAD pod vedením Antonína Skutečského.⁵⁹ Abych nezanevřel i na skladby z okruhu artificiální hudby, uvedu zde také alespoň některé často hrané kusy, patřily mezi ně zejména díla autorů: Gullio de Micheli a jeho III. malá suite, vysílaná mezi léty 1954 -1960 celkem dvacetkrát, dále Niko Narimanidze se svou Gruziiskou taneční suitou, ta se objevila v rocích 1954 - 1959 celkem šestnáctkrát, či Nikolaj Rakov a jeho Koncertní suite, desetkrát vysílaná od roku 1955 do roku 1959.⁶⁰ Všechny tyto a další nahrávky klasické hudby byly samozřejmě pořízeny Plzeňským rozhlasovým orchestrem a stejně jako veškeré ostatní záznamy mimo tři zmiňovaných trvalek byly smazány.⁶¹

Sice jsem v předchozím odstavci jmenoval pouze zahraniční skladatele vážné hudby, avšak mezi často nahrávané autory, i když občas ne třeba tolik vysílané, patřila i spousta našich krajanů. V záznamech se objevují například Antonín Rejcha a jeho předehra k op. 24, Bohumil Konrád se svými Slováckými a Valašskými tanci, Jan Malát a jeho 4 národní písně pro smyčcový kvartet, dále Eduard Nápravník s předehrou ke své opeře Vlasta, Jan Leopold Zvonař a overtura op. 23, Karel Stamic se svým koncertem D - dur, Josef Suk a další.⁶²

Ještě bych rád podotknul, že vzhledem k určení nahrávek pro rozhlasové vysílání se z důvodu omezeného času často z různých skladeb nahrávaly pouze jejich části, jak je patrné z předchozího odstavce. V těchto případech se většinou jednalo o předehry k operám a délka jedné nahrávky nepřesáhla obvykle 15 - 20 minut. V pozdějších letech se také mimo

⁵⁶ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵⁷ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁵⁹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁶⁰ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁶¹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

⁶² Archiv ČRo Plzeň, složka 1953, křestní listy.

instrumentálních částí oper nahrávaly též, za účasti pěvců z Divadla Josefa Kajetána Tyla, samotné árie apod.⁶³

Závěrem této kapitoly bych se ještě rád vrátil k jejímu úvodu a zastavil se nad celkovým počtem uskutečněných nahrávek. I když jich bylo pouze 85, myslím si, že to mohlo být způsobeno jednak postupným stěhováním se do nové budovy, dále také tenkrát ještě neexistencí samostatné folklórní redakce, která, jak se později dozvíte, poté hojně využívala nahrávacích studií a v neposlední řadě též minimální spoluprací s různými externími hudebními tělesy a umělci, kteří v nadcházející době vytvářeli podstatnou část trvale uložených nahrávek. V roce 1955 už však bylo všechno jinak.

⁶³ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

3.3 1955

Je velká škoda, že v archivech nikde není zachována jediná zmínka o roce 1954, jelikož když vzájemně porovnáme ročník 1955 s rokem 1953, zaznamenáme obrovský nárůst natáčecí činnosti. Během roku 1955 bylo celkem pořízeno 255 hudebních nahrávek, z toho 170 umělé a 85 přirozené hudby.⁶⁴ Když na to opět pohlédneme z hlediska jejich vysílání, místo očekávaného nárůstu přišel jednoznačný pokles, písemně bylo totiž zaznamenáno zařazení pouze dvanácti nahrávek, z toho deset umělých a dvě přirozené.⁶⁵ Vzhledem k tomu, že se na těchto i starších formulářích (1953) objevují poznámky o datech vysílání sahající až do 60. let, nebylo to ještě tehdy zcela jistě zapříčiněno změnou ve způsobu zanášení těchto informací do křestních listů či jejich uvádění v jiných písemnostech, avšak naproti tomu později v 60. letech se již na křestních listech vůbec nevyskytují informace týkající se vysílání jednotlivých záznamů. Konkrétně z těchto trvalek často v éteru zazněly například písně napsané nebo upravené Antonínem Konradem, který ve spolupráci se Zdeňkem Bláhou (dudy) a Jiřím Kapicem (zpěv) natočil spousty lidových (hlavně dudáckých) i umělých písní, mezi nimiž byly skladby jako *Voráci*, *Voráci*, *Když sem šel z Trnova*, *Haž puđu z hospody*, *Vavřínecká atd.*, z umělé hudby byly v této době hojně oblíbeny a vysílány zejména části operet, v křestních listech příznačně nazývané "směs z operety", byla to například díla Franze Lehára *Carevič* (čtyřicetkrát vysíláno mezi lety 1955 - 1960) nebo *Kde skřivánek zpívá* (patnáctkrát v letech 1955 - 1961), dále směs z operety *Hraběnka* autora Emricha Kalmána (devatenáctkrát od roku 1955 do roku 1960) apod.⁶⁶ Zcela jistě zajímavé je, že se snad poprvé v záznamech objevila také informace o nahrání a vysílání skladeb čistě z okruhu populární hudby, konkrétně je natočil Taneční orchestr ZK Pozemní stavby a byly to taneční písně: *To se pořád říká* (slowfox) od Miloslava Ducháče, *Harlem Nocturno* (fox) od Duka Ellingtona a *Continental* (fox) od Conrada Konrada.⁶⁷ Zde mě velmi překvapilo, že v této době byly do vysílání zařazeny i skladby západních autorů, a to celkem šestnáctkrát v krátkém časovém úseku mezi lety 1955 až 1956! Nicméně to nemění nic na tom, že z celkového počtu 255 nahrávek jich do vysílání bylo zařazeno pouze 12.⁶⁸ Nyní však přichází moment, kdy je třeba upozornit na skutečnost, že nahrávky vzniklé v plzeňských studiích nebyly určeny pouze pro místní krajské studio, ale

⁶⁴ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁶⁵ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁶⁶ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁶⁷ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁶⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

pro celou republiku a všechna ostatní pracoviště Československého rozhlasu. Tento fakt je také patrný na mnohonásobném nárůstu trvalek, jejichž počet dohromady činil 179 kusů, z nichž 107 patřilo do okruhu umělé hudby a zbylých 72 náleželo folklóru, umělým písním, taneční hudbě, sborovým písním a v tomto roce již i něco málo okruhu populární hudby.⁶⁹ Jednoduchou matematikou si pak můžeme dopočítat, že 76 záznamů bylo smazáno.

Opět jsem si však všiml jisté zvláštnosti, a to že poměr zachovaných a smazaných položek se u umělé a nonumělé hudby značně liší. V prvním případě bylo z celkového počtu 170 kusů zachováno 107, tedy zhruba 3 pětiny, kdežto v tom druhém to bylo pouze o 13 méně než jich bylo natočeno, tedy 72, což znamená úbytek sotva o jednu osminu. Tento fakt nahrává myšlence, že se v tomto roce značně rozvíjela činnost folklórní redakce, k čemuž přispěl i velký zájem veřejnosti nejen o lidovou hudbu.

Na konci minulé kapitoly jsem se také zmínil, že jedním z faktorů ovlivňujících rostoucí nahrávací činnost v Plzni byla také spolupráce s externími hudebními soubory a umělci. V první řadě bych rád zmínil pěvce z DJKT, kteří za doprovodu Plzeňského rozhlasového orchestru zpívali především árie ze slavných oper a operet, avšak výjimečná nebyla ani jejich spolupráce při nahrávání různých jiných skladeb, podíleli se například na natáčení písňového cyklu Pohádka srdce autora Vítězslava Nováka.⁷⁰ Konkrétně se často v plzeňských studiích objevovalo trio Zdeněk Jankovský, Libuše Bláhová a Věra Vlčková. Dále byly k nahrávkám umělé, taneční i lidové hudby zvané zejména tyto soubory: Plzeňský estrádní orchestr, Taneční orchestr ZK Pozemní stavby, Orchestr ZK Západočeské pekárny, Staročeská dechovka, Šumavská dechová muzika, soubor Osvětové besedy v Plzni, taneční orchestr Jitřenka, orchestr ZK ČSAO a taneční orchestr ZK Průmstav Plzeň.⁷¹ Jako samostatní umělci byli k sólovým i skupinovým nahrávkám zváni také Antonín Konrady (dudy), Miloš Macháček (housle), Antonín Brejcha (klavír), Karel Divíšek a Jan Vlach (oba harmonika).⁷² A. Konrady se často objevoval spolu se svou dudáckou muzikou a velmi úzce spolupracoval s folklórní redakcí, což je patrné z výskytu jeho jména na většině křestních listů pohromadě se Zdeňkem Bláhou či Zdeňkem Lukášem. K tomu ještě doplním, že i v rámci plzeňského rozhlasu a rozhlasového orchestru vznikala další hudební tělesa, s rozvojem folklórní redakce to byl například Plzeňský lidový soubor, kde působili hráči z filharmonie, nebo smíšený

⁶⁹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷⁰ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷¹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷² Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

pěvecký sbor Česká píseň.⁷³ Jejich nahrávky byly v podstatě pilířem plzeňských trvalek patřících do okruhu lidové a folklorní tvorby. Závěrem tohoto odstavce bych ještě rád uvedl, že v plzeňských studiích jednorázově nahrávala i spousta jiných umělců a hudebních souborů, například vojenská hudba plzeňské posádky Jiskra pod vedením čet. Karla Kozáka, která zde nahrála několik písní s názvy a obsahem příznačnými pro tehdejší dobu, jednalo se například o skladby: Příchod Rudé armády (Václav Dobiáš), Zástava (Karel Kozák) nebo Píseň o Rudé armádě (Alexandrov) atp., natáčely zde i různé pěvecké sbory, mimo jiné mužský pěvecký sbor Leninových závodů v Plzni, jehož nahrávky s názvy Na barikády a Dělnická ukolébavka můžeme zařadit též do politicky motivovaných písní, dále třeba Pěvecký soubor učňovské školy obchodních domů v Kašperských Horách vedený Janem Bartákem, který již nebyl infikován socialistickými ideály a vyprodukoval nahrávky písní Háj ovečky háj, Pyšný Janku a Jenom ty mě má panenko, které byly zařazeny mezi trvalky, a mnoho dalších.⁷⁴

Ještě bych se také chtěl zblízka zaměřit na uměleckou náplň všech pořizovaných záznamů z roku 1955. Z oblasti artificiální hudby byli v tomto roce velmi oblíbení hlavně Franz Lehár, o kterém již byla řeč, dále Léo Fall (směs z operety Loutka), z roku 1953 již dobře známý Aram Chačaturjan, který, jak jsem se v archivu dočetl, tehdy poctil Československo svou návštěvou a osobně oddirigoval koncert Karlovarského symfonického orchestru, který byl natočen jako jedna z mála živých nahrávek pracovníky plzeňského rozhlasu, dále Robert Schumann (Snění), opět se také objevil Gullio de Micheli (I. malá suita), nezanevřelo se ani na velikány, jakými byli Johan Strauss, Carl Maria Weber (předehra k opeře Peter Schmoll), Georges Bizet, Wolfgang Amadeus Mozart (Klarinetový kvintet A - dur, Sonata D - dur Lovecká, Symfonie D - dur; všechny však byly smazány) či Petr Iljič Čajkovskij, samozřejmě byli také nahráváni čeští skladatelé - Antonín Dvořák (polonéza Es - dur, Valčík č.1), Josef Suk (Letní dojmy), Leoš Janáček (Po zarostlém chodníčku) nebo také pochody a vojenské skladby Julia Fučíka, i když v tomto případě byl pravděpodobně výběr jeho děl ovlivněn komunisty hojně propagovaným "odkazem" jeho stejnojmenného synovce, čímž však nechci jakkoliv znevážit skladatelskou činnost jeho strýce.⁷⁵ Co se týče hudby z nonartificiálního okruhu, nejvíce se nahrávaly jednak lidové písně, na kterých se nejčastěji podílel Plzeňský lidový soubor a pěvecký sbor Česká píseň, které řídil, či se případně natáčení přímo účastnil, sám Zdeněk Lukáš, dále se pořídilo hodně nahrávek dudácké muziky (Bohumil Slivanský - Nejsou dudy jako dudy), kterou upravovali či skládali Miroslav Šmíd,

⁷³ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷⁴ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷⁵ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

Zdeněk Bláha nebo Antonín Konrady, a jako protiváha k folkloru bylo též pořizováno mnoho záznamů taneční hudby, například od Jaroslava Ježka (směs foxů), Aloise Bauera, Václava Trojana (Žabák - slowfox), Zdeňka Krotila (Břízky - slowfox), tomuto okruhu se věnovali i Zdeněk Lukáš (Nedělní odpoledne - fox, Jarní den - fox) a Miroslav Šmíd (V zamyšlení - tango), a mnoho dalších.⁷⁶ Určitě zajímavým faktem je, že se mezi nahranými kousky nonartificiální hudby objevily také skladby západních autorů, mimo již zmiňovaných umělců Duka Ellingtona (Harlem Nocturno) a Conrada Konrada (Continental - fox) to byli ještě Ben Hill (Klekání - slowfox) a Stan Kenton (Interlude).⁷⁷

Závěrem této kapitoly bych se ještě chtěl krátce zmínit také o dvou zahraničních návštěvách, které měly možnost v Plzni nahrávat, v roce 1955 se zde objevil Soubor lidových nástrojů SSSR a lidových demokracií, který zde pořídil 15 jednotlivých nahrávek, a spolu s ním také Čínský armádní soubor.⁷⁸

⁷⁶ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷⁷ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

⁷⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1955, křestní listy.

3.4 1967

Situace v plzeňských studiích v roce 1967 byla od roku 1955 vcelku zásadně odlišná. Veškeré hudební nahrávky pořízené v Plzeňském rozhlasu se již uchovávaly jako trvalky a na křestních listech se už neobjevovaly záznamy o jejich použití ve vysílání, proto se v této a v následujících kapitolách budu věnovat pouze jejich obsahu. V tomto roce bylo celkem pořízeno 188 studiových snímků, z toho 82 z okruhu artificiální a 106 z okruhu nonartificiální hudby.⁷⁹ Oproti roku 1955, kdy byl celkový počet nahrávek roven číslu 255, by se mohlo na první pohled zdát, že činnost ve studiích spíše poklesla, avšak vezmeme-li v potaz, že z oněch 255 se v roce 1955 zachovalo pouze 179 snímků jako trvalky a že na každé trvalce bylo povětšinou nahráno více skladeb (každá má ve fonotéce vlastní označení), vůbec se nemuselo jednat o útlum či snad pokles hudební výroby. Naopak si dovolím tvrdit, že došlo spíše ke zkvalitnění a ke vzrůstu hudební produkce, než tomu bylo v 50. letech. Toto tvrzení (co se zejména umělecké kvality týče) podporuje také fakt, že ve studiích nahrával artificiální hudbu téměř výhradně Plzeňský rozhlasový orchestr (případně Plzeňské rozhlasové kvarteto, sólově také samotní členové orchestru či externí, avšak profesionální umělci) a že nonartificiální snímky byly také pořizovány spíše za účasti profesionálních souborů. Avšak nahrávky zejména hudby taneční a zábavní byly dále pořizovány ve značné míře i externími (polo)profesionálními hudebními tělesy.⁸⁰

Jak jsem již uvedl v předchozím odstavci, o nahrávky z okruhu artificiální hudby se staral zejména Plzeňský rozhlasový orchestr pod taktovkou dirigentů Josefa Blackého a Martina Turnovského. Mezi nejvýznamnější nahrávané zahraniční velikány patřili: Joseph Haydn (Koncertantní symfonie č. 105 op. 84, symfonie č. 88 G - dur), Wolfgang Amadeus Mozart (Divertimento, symfonie č. 36 C - dur Linecká), Georg Friedrich Händel (Concerto grosso č. 5 D - dur, koncert č. 26 Hudba k ohňostroji), hojně byl nahráván Felix Mendelssohn Bartholdy (Ruy Blas op. 95 - předehra, op. 21 Sen noci Svatojánské - výběr ze scénické hudby, op. 26 Hebridy - předehra, Návrat z ciziny - předehra), Richard Strauss (koncert č. 2 pro lesní roh a orchestr), Robert Schumann (op. 100 Nevěsta Messinská), Franz Liszt (Fantasie na maďarské lidové písně pro klavír a orchestr) a další.⁸¹ Nebyli opomíjeni ani skladatelé soudobé hudby, například: Paul Hindemith (4 temperamenty), Arthur Honegger

⁷⁹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸⁰ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸¹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

(scénická symfonie O radostech světa) či Piere Mercurre (Pantomima).⁸² Samozřejmě se také nezapomnělo ani na české autory: František Xaver Richter (koncert D - dur, symfonie G - dur), Jiří Antonín Benda (koncert D - dur), František Ignác Tůma (sinfonia G - dur), Josef Mysliveček (koncert pro housle a orchestr F - dur), Josef Fiala (koncert pro 2 corni a orchestr), František Domažlický (koncert pro violu a orchestr) a další.⁸³ Nahrány byly i některé zpěvy z oper, konkrétně árie Aminy z opery Wolfganga Amadea Mozarta Il re pastore, dále árie panny Rosy z opery Bedřicha Smetany Tajemství a Pekelný tanec a zpěv též ze Smetanovy opery Čertova Stěna.⁸⁴ Co se týče komorní hudby, většinu skladeb v roce 1967 nahrálo Plzeňské rozhlasové kvarteto (J. Sedláček, I. Myslíková, K. Špelina, O. Jedlička) a rozhodně za zmínku stojí fakt, že se veskrze jednalo o kompozice skladatele Jana Zacha (Sinfonia A - dur č.2, Sinfonia A - dur č. 3, Sinfonia F - dur č. 4, Sinfonia B - dur č. 5).⁸⁵ Závěrem tohoto odstavce bych zde ještě rád uvedl některé sólisty objevující se na trvalkách nahraných v plzeňských studiích. Byli to například: Milan Munclinger - flétna, František Rezek - klavír a cembalo, Josef Brázda - lesní roh, Karel Špelina - viola, Jindřich Duras - klavír, Ladislav Šmídl - fagot či Jan Sedláček - housle.⁸⁶

Vyjma Plzeňského rozhlasového orchestru je na trvalkách také nahrán Městský symfonický orchestr Mariánské Lázně, který konkrétně nahrál dílo Zdeňka Fibicha (selanka pro orchestr V podvečer op. 39) a Leoše Janáčka (Kozáček, Čtverylka).⁸⁷

K tématu umělé hudby v roce 1967 ještě doplním, že plzeňská studia poctili svou návštěvou také zahraniční umělci: Michael Krist (SRN), klavírista, který zde natočil Variace pro klavír od Antona Weberna a Hudbu pro klavír od Fritze Büchtera, dále dirigent Helmuth Rilling (též SRN), pod jehož taktovkou provedla a natočila plzeňská filharmonie suitu (ouverturu) č. 1 C - dur od Johanna Sebastiana Bacha a Concerto grosso op.7 č.1 D - dur od Francesca Geminianiho a v poslední řadě také Thüringisches Kammerorchester Weimar s dirigentem Friedemanem Bätzelem (NDR), který zde nahrál celkem tři skladby (W. Byrd - Fantasie, J. Pachelbel - Kanon und Gigue, Max Reger - Lyrické andante).⁸⁸ Tyto historické údaje podstatně přispívají k faktu, že plzeňská studia nebyla využívána a vyhledávána pouze tuzemskými umělci, ale o jejich služby byl zvláště díky kvalitní technice (možnost pořizování

⁸² Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸³ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸⁴ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸⁵ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸⁶ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸⁷ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁸⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

stereo snímků, akusticky těsná a velmi dobře zařízená "plovoucí studia", viz výše) i nemalý zájem ze zahraničí.

Co se týče nahrávek nonartificiální hudby, převažovala zejména produkce lidových písní a skladeb pro dechové orchestry, avšak nebylo zanevřeno ani na písně taneční a zábavní. Největší měrou se na nahrávání skladeb z tohoto okruhu podílel Plzeňský lidový soubor, který často spolupracoval s pěveckým sborem Česká píseň. Jimi nahrané skladby prakticky tvořily páteř tehdejší lidové tvorby, pro konkrétní představu byly pořízeny snímky například těchto písní: Zdali nám panenky povíte, Jihočeské písně - upravil J. Slimáček, Šly panenky silnicí, Jede sedlák vod mlejna - upravil J. Krček, Proč bych já se ženy bál - upravil Z. Bláha, Jedenáct trubačů, Doudlebská polka, Přišel jsem k Vám - upravil Z. Lukáš a podobné.⁸⁹ Mezi další hudební soubory, které natáčely v plzeňských studiích, patřily také Malá dechová hudba Plzeňka pod vedením F. Železnáka (Na hrátkách - polka, Na vršíčku lípa - upravil B. Slivanský, Furiant z Plzeňska, Copak to máš můj Honzíčku, Vydejte mě matičko - upravil J. Kasten a jiné), dále Malá dechová hudba Šumavanka s dirigentem K. Polatou (V dobré náladě, Nevrlá milenka, Šla panenka pro vodu - všechno polky, upravil sám K. Polata, další písně Dáreček - sousedská, Probuzení - valčík), k tomu ještě například Konradyho dudácká muzika z Domažlic (soubor skladeb Lidové písně z Klenčí: Do Klenčí je cesta, Dudácká muzika, Dyt' já mou Haničku znám, Pode vsí nade vsí, atd.) nebo Malá muzika (Jede sedlák do mlejna, Miloval jsem špásem, Budějice, Budějice - upravil Z. Bláha).⁹⁰ Mimo to se také dosti činily armádní hudební soubory: Vojenská dechová hudba plzeňské posádky pod taktovkou kpt. F. Železnáka, která prováděla hlavně pochodové skladby (J. Fučík - Florentinský pochod, Strýc Teddy, Veselí vesničtí kováři, Zvuky fanfár, Dunajské pověsti, Fejeton - valčík, K. Hašler - Pětatřicátníci, R. Nováček - Castaldo) a Taneční a jazzový orchestr Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého, který řídil P. Bayerle (H. Gaze, R. Kraus - Danny boy, O. Křička - Kopretina, H. Gietz, český text V. Mayer - Hezký cizí muž, J. Handy - Blues in the Vernacular, U. Jürgens - Pozdrav, J. Celba - Černá kočka, Odpoledne pana Hulota).⁹¹

K dalším tělesům, která zde pořídila hudební snímky, jež můžeme označit za již velmi blízké populární hudbě jako takové, můžeme zařadit například bigbeatový soubor Mefisto, jenž vedl K. Svoboda a který ve spolupráci s holandskou zpěvačkou N. Geritsen natočil 4

⁸⁹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁹⁰ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁹¹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

skladby (K. Svoboda, I. Fischer - Stín Katedrál, K. Svoboda - Neděle, B. Ondráček, J. Schneider - Přísahěj, B. Ondráček - O baby, baby) nebo Taneční orchestr Metronom z Karlových Varů, který zde pod vedením bratrů Šenderových natočil také několik skladeb (bratři Šenderové - Pět deci, Tanec neonů, Touha, Bláznivý den, velmi mě zaujala skladba Q. Jonese - Bossa nova).⁹²

Závěrem této kapitoly bych se rád zmínil o asi nejzajímavějším objevu ve složce z roku 1967. Na jednom z křestních listů byla v hlavičce totiž jako účinkující uvedena tehdy vcelku populární západoněmecká bigbeatová skupina The Speeders ze Stuttgartu, která spolu s vokální skupinou P. Skubelly, kytaristou K. Gimmellem a klávesistou/varhaníkem K. Matthousem natočila v Plzni několik skladeb (P. Skubella - Sandy, Sandy, V. de Azevedo - Amorada, J. Berry - Goldfinger, O. Wilson - Dance, dance, dance, J. Phillips - San Francisco, Reimann - Wonderful love).⁹³ Zvláštní je, že skladby Amorada a Goldfinger (ústřední melodie stejnojmenného filmu o agentovi 007) jsou původně určeny pro dechové orchestry, avšak v křestním listě se o jejich úpravě pro kapelu či natočení za účasti orchestru nic nepíše. Nicméně faktem zůstává, že i za dob sice pomalu "uvolňujícího" se socialismu, ale pořád socialismu, byla do plzeňských studií vpuštěna západní bigbeatová skupina a její záznamy zde byly uloženy na trvalky, k čemuž mě také napadá otázka, jestli kapela přijela z vlastního popudu nebo zdali byla někým z rozhlasu pozvána a jestli byly její záznamy použity ve vysílání. Tyto informace nám však zřejmě zůstanou již navždy utajeny.

⁹² Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

⁹³ Archiv ČRo Plzeň, složka 1967, křestní listy.

3.5 1968 - 1969

Po delší úvaze jsem se nakonec rozhodl poslední dva zmapované roky spojit do jedné samostatné kapitoly a to z jednoho prostého důvodu - totiž přišlo mi zbytečné se v některých informacích neustále opakovat. Rok 1968 byl v Československu sice značně poznamenán negativními politickými událostmi, avšak do hudebního vysílání a hlavně natáčení se tyto události promítly v podstatě až v druhé polovině roku 1969 a následujících letech. Jediná věc týkající se tématu, kterou bych chtěl k událostem ze srpna 1968 poznamenat, je absence křestních listů z tohoto měsíce ve složce z onoho roku.⁹⁴ Celkem bylo za tyto dva roky natočeno 372 pásků, z čehož 212 (93 + 119) připadlo hudbě artificiální a 160 (65 + 95) hudbě nonartificiální.⁹⁵

Stejně jako v roce 1967 se o hudební výrobu z okruhu artificiální hudby staral téměř výhradně Plzeňský rozhlasový orchestr a jeho členové, ke dvojici již uvedených dirigentů se ještě přidal Bohumír Liška a co se obsahové náplně týče, znovu byla vybírána díla širokého spektra skladatelů. Vedle nahrávek "starých" mistrů, jako byli například Joseph Haydn (Lyrový koncert č.1 pro 2 flétny a orchestr, Symfonie č.82 C - dur Medvěd), Antonio Vivaldi (Koncert pro violoncello a orchestr, Sinfonia C - dur), Franz Schubert (Rosamunda - baletní hudba, symfonie č.1 D - dur, symfonie č.3 D - dur), Georg Friedrich Händel (Concerto grosso a - moll op.6 č.4, Concerto grosso op. 6 č.1, č.3 a č.8 c - moll), Antonín Dvořák (Slavnostní pochod op.54, Suita A - dur op.98), Wolfgang Amadeus Mozart (ouvertura B - dur, předehra k opeře Idomeneo) a spousta jiných, se samozřejmě pořizovaly i snímky děl soudobých autorů - Ernst Bloch (Suita Modale pro flétnu a komorní orchestr), Tadeusz Baird (Colas Breugnon), Paul Hindemith (Koncert pro lesní roh a orchestr), Viktor Kalabis (Koncert pro klavír a orchestr) a další.⁹⁶ Nenatáčely se však jen velké hudební formy, prostor byl vyhrazen i komorní a sólové tvorbě, byla natočena ku příkladu díla Johanna Sebastiana Bacha (Sonata G - dur pro violu a cembalo), Jana Ladislava Dusíka (Sonata pro housle a klavír), Sergeje Prokofieva (Romeo a Julie aranžmá pro klavír a housle) nebo Jana Václava Stamice (Sonata G - dur, Sonata D - dur, obojí též pro housle a klavír).⁹⁷ Velice zajímavý byl také křestní list, jenž v hlavičce nesl název Staré tance a árie z 16. a 17. století a na kterém byly nahrány skladby Bernarda Gianoncelliho (Bergmasca z r. 1656), Ludovica Roncalliho (Pasacaglia z r.

⁹⁴ Archiv ČRo Plzeň, složka 1968, křestní listy.

⁹⁵ Archiv ČRo Plzeň, složky 1968 a 1969, křestní listy.

⁹⁶ Archiv ČRo Plzeň, složky 1968 a 1969, křestní listy.

⁹⁷ Archiv ČRo Plzeň, složka 1968 a 1969, křestní listy.

1692) a Jeana B. Besarda (Aria di Corte z r. 1617).⁹⁸ Mimo Plzeňského rozhlasového a komorního orchestru pořídilo ve studiích záznam také například Foerstrovo trio ve složení A. Bílek - klavír, V. Jírovec - violoncello a F. Pospíšil - housle, natočili celkem 3 skladby (W. A. Mozart trio B - dur, B. Martinů trio d - moll, J. Suk Elegie).⁹⁹

Spolu s orchestrem také často vystupovali sóloví hráči, případně i zpěváci, rád bych uvedl alespoň některá jména objevující se pravidelně na křestních listech v letech 1968 a 1969, byli to: Jindřich Duras - klavír, František Rezek - klavír a cembalo, Stanislav Matějka - fagot, Milan Kostohryz - klarinet, Vilém Stadther - kontrabas, Ivana Myslíková - housle, Karel Špelina - viola, Jan Sedláček - housle a s nimi Alena Míková, Jana Jonášová, Viktor Kočí - všichni tři zpěv.¹⁰⁰

Co se týká nonartificiální hudby, situace byla dosti podobná jako v roce 1967, v oblasti lidové, sborové a dechové zábavní a taneční hudby obohacovaly plzeňskou fonotéku nahrávky stále stejných souborů, byly to: Malá muzika Jaroslava Krčka (Pod našima okny, Počkej Nanynko, Ten zábranskej kovář, Pro milého nic těžkého - všechny upravil Z. Lukáš), Plzeňský lidový soubor (Já bysem zpívala - upravil Z. Lukáš, Lítej ptáčku lítej - upravil B. Slimáček, Na prahu stála - upravil Z. Bláha), pěvecký sbor Česká píseň (Co to máte za kováře, Na tej naší návsi, Pročpak by nebyla šafářova dcera - všechny upravil Z. Lukáš), Dětský rozhlasový sbor řízený Jaromírem Kloboukem, Malá dechová hudba Plzeňka vedena Františkem Železnákem (Malý hošík černovlasý, Proč ten jetelíček - obojí B. Slivanský), Vojenská dechová hudba plzeňské posádky dirigovaná por. Janem Doksanským nebo kpt. Františkem Železnákem (pochod Trubač - J. Fadrhons, polka Družstevnická - M. Šmíd, polka Klid'ánko - R. A. Kinzl), Malá dechová hudba Šumavanka s Karlem Polatou jako vedoucím (Slovanka - polka, směs mysliveckých písní Na šoulačce - K. Polata) Dechová hudba pivovaru Plzeňský Prazdroj zvaná Plzeňská dvanáctka (polka Svojšická - O. Mejšner, valčík Milé vzpomínky - A. Borovička, polka Doubravanka - J. Krčma), Staročeská dechovka Miloslava Chmela (Zasvit' ty měsíčku, V zeleném háječku - obě upravil J. Kasten) a Konradyho dudácká muzika z Domažlic (Hanička spí, Já inů nechci než Káču, Nechodívaj chlapče k nám - všechny upravil Z. Bláha).¹⁰¹ Jako zpěváci s těmito soubory nejčastěji vystupovali Jaromír Horák, Viktor Heidelberg, Eva Pechová, Zorka Soukupová a František Ledínský s manželkou Gertou. K tomu všemu se zde ještě objevuje od roku 1969 Taneční

⁹⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1968, křestní listy.

⁹⁹ Archiv ČRo Plzeň, složka 1968, křestní listy.

¹⁰⁰ Archiv ČRo Plzeň, složky 1968 a 1969, křestní listy.

¹⁰¹ Archiv ČRo Plzeň, složky 1968 a 1969, křestní listy.

orchestr Studio vedený Vítězslavem Vacíkem (Hej počkej, Struna poslední, Utíkej jdi spát - všechny P. Fink), který čas od času spolupracoval také s tanečními orchestry Heller a Čechura (Zlaté vlasy - P. Fink, beat song Bobby - V. Vacík, Indiana - Traditional, V. Vacík).¹⁰²

Co se týče taneční jazzové hudby a populární hudby, došlo k lehkému nárůstu počtu nahraných skladeb. Stále zde natáčel Taneční a jazzový orchestr Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého pod vedením Pavla Bayerle (Stříbrný host - P. Král, R. Kraus, Noci bez lásky - A. Brezovský a V. Brezovská, Bílé plachty - M. Boháč), dále se ve studiích objevila také kapela VŠ klubu Rangers vedená Jiřím Kolouchem (Love is blue - P. Mauriat, upravil J. Kolouch, Walk right in - traditional, aranžmá Duran Eddy, Já tebou pohrdám - J. Kolouch), nahrávalo zde také Jazz combo Armádního uměleckého souboru pod vedením Rudolfa Březiny ve spolupráci s Tanečním orchestrem Pavla Bayerle (Rána z rána - J. V. Dudek, Mame - M. Legrand, Pštroší příběh - P. Bayerle, The 'In' Crownd - R. Lewis), dále big beatová skupina Flemings vedená Jiřím Schneidrem (Modrá obloha, Nevrátím se, Bohatej a chudej - všechny J. Schneider) a také hudební soubor Metronom z Karlových Varů (Nebudeš se bát - z repertoáru skupiny Herman's Hermits, Pospíchej pryč - J. Hornofová, Young girl - J. Fuller).¹⁰³

V jedné z kapitol v první polovině této práce se také zmiňují o vzniku elektronického experimentálního studia. Od roku 1967 do roku 1969 zde bylo pořízeno pouze 17 snímků (alespoň podle pramenů) a všechny křestní listy se nacházely až ve složce z roku 1969. Lze z nich vyčíst, že skladby, které se zde natáčely, v praxi realizovali jejich samotní autoři ještě za pomoci zvukových techniků studia. Ačkoliv bylo snímků pouze 17, hned o tři z nich se postarali zahraniční návštěvníci - Dieter Salbert (SRN) zde natočil skladbu s názvem Konstellationen, dále Josip Kalčič (Srbsko/Jugoslávie) pořídil snímek s názvem Improvizace pro cemballo, klavír, varhany a bicí nástroje, a nakonec Ludmila Frajt (Srbsko/Jugoslávie), která si zde nahrála elektro-akustickou skladbu s názvem Asteroidy.¹⁰⁴ Mimo těchto dvou autorů a jedné autorky ve studiu také natáčeli: Karel Odstrčil - celkem 3 snímky: Konflikt 42, Toccata a Kabinet Voskových figur; Miroslav Hlaváč - také 3 skladby: Astroepos, Biochromas a Logogenesis; Miloš Haase - Per Aspera ad Astra, Oliver Rožek - Maxwellův

¹⁰² Archiv ČRo Plzeň, složka 1969, křestní listy.

¹⁰³ Archiv ČRo Plzeň, složky 1968 a 1969, křestní listy.

¹⁰⁴ Archiv ČRo Plzeň, složka 1969, křestní listy.

démon, Arnošt Parsch - Poetica č. 5, Rudolf Růžička - Timbry, Jan Málek - Nocturno, Lukáš Matoušek - Studie I. a II., Václav Kučera - Labyrint a Zdeněk Lukáš - Arcecona.¹⁰⁵

Rád bych se také ještě zmínil o zahraničních návštěvnicích, kteří přijeli nahrávat do plzeňských studií a rozhodně jich nebylo na tehdejší poměry málo. Svě umění přijel předvést hráč na hoboj Lothar Faber (SRN), který zde nahrál skladby: Aulodia per Lothar od Bruna Maderny, Monochromie pro sólovou hoboj od Wlodzimierze Kotonskiho a spolu s komorním orchestrem také 4 dialogy pro hoboj a komorní orchestr od skladatele Tadeusze Bairda; taktéž ze západního Německa přijeli Alrun Zahoransky (zpěv) a Dieter Salbert (varhany, klavír, bicí), kteří natočili snímky: Dieter Salbert - Texte Jiddisch a Konturen, 3 písně Johna Downlanda - Go Crystal tears, Wilt thou unkind, Come again a k tomu ještě píseň Per pieta od Allesandra Stradelly; svou návštěvou plzeňský rozhlas opět poctil také dirigent Helmuth Rilling (SRN) s Bachovým komorním orchestrem (Stuttgart, SRN) a skupinou operních pěvců, jenž zde natočil Bachovu Loveckou kantátu; dále v letech 1968 a 1969 ve studiích natočil 11 skladeb také hráč na akordeon Stanley Darrow (USA), zde jsou alespoň některé z nich: Charles Magnante - American fantasy, Accordiana, Bernie Wotkowski - Chicago polka, Slavko Avsenik - Trompeten echo, Makedonská lidová - Makedonské kolo; přijel také Uruguayský kytarista Oscar Caceres, jenž pořídil například snímky Danse du Meunier od Manuela de Fally nebo Bachovu Sarabandu; dalším návštěvníkem byl taktéž kytarista Jesus Ortega (Kuba), který zde natočil svou vlastní skladbu Recitativo y fuga, dále Preludio a Cancion triste od Carlose Fariñase a několik dalších; k natáčení se zde v jeden den sešla také vcelku zvláštní skupina hudebníků z různých zemí - kytaristé Dimitri Fampas (Řecko) a Dick Visser (Holandsko) spolu s loutnistou Konradem Ragossnigem (Švýcarsko), každý z nich zde natočil několik skladeb, zde jsou některé z nich: John Downland - My lady hunsdon's puffed (Raggosnig), Hector Villa Lobos - Prelude no. 1 (Fampas), Nicolas Vallet - Allemande fortune hetas pourquoi (Visser); a až ze vzdáleného Japonska k nám zavítali Hinako (zpěv) a Yaeko (klavír) Yamane, ti mimo jiné nahráli píseň Markéta u přeslice od Franze Schuberta.¹⁰⁶ Nakonec ještě přidám poslední zahraniční návštěvu, v roce 1968 přijel německý jazzman Knut Kiesewetter (SRN) s jazzovým combem The Orfays (SRN) a v plzeňském studiu natočili skladbu Easy Livin (autor neznámý). The Orfays pak sami natočili ještě dva snímky - Blues march od Bennyho Golsona a píseň Merci, merci, merci, kterou napsal Joe Zawinul.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Archiv ČRo Plzeň, složka 1969, křestní listy.

¹⁰⁶ Archiv ČRo Plzeň, složky 1968 a 1969, křestní listy.

¹⁰⁷ Archiv ČRo Plzeň, složka 1968, křestní listy.

Na konec této kapitoly ještě přikládám doslovnou citaci dokumentu, který jsem našel spolu s křestními listy a dalšími záznamy ve složce z roku 1969 a který sám o sobě jasně vypovídá o situaci, jež pomalu ale jistě počala nastávat v hudebním vysílání a výrobě Plzeňského rozhlasu v momentě, kdy i sem dolehly ozvěny událostí ze srpna 1968 a tudíž i zde docházelo k postupnému návratu k socialistickým kořenům a opětné prosovětské orientaci, která dosáhla svého vrcholu později za dob normalizace v 70. letech. Text onoho dokumentu, jehož nadpis hlásal "Hudební vysílání v roce 1969", sděloval toto, cituji:

"V první polovině roku byly v pořadech taneční, džezové a zábavné hudby zařazovány převážně snímky západních orchestrů a sólistů (v pořadech "Okénko zahraničních souborů", "V moderním rytmu"). Od druhé poloviny roku se objevují ve vysílání i snímky z NDR (Weimar), z SSSR a z Maďarska. Ostatní hudební žánry (symfonická, komorní, operní, dechová a lidová hudba) produkovaly v pořadech běžnou typickou plzeňskou výrobu, což odpovídá i současnému pohledu na hudební vysílání. V operní a symfonické hudbě se objevují staří ruští mistři i současní sovětské skladatelé."¹⁰⁸

¹⁰⁸ Archiv ČRo Plzeň, složka 1969, dokument přiložený ke křestním listům, bez označení

4 ZÁVĚR

Český rozhlas Plzeň pro své posluchače vždy znamenal něco víc, než jen regionální zastoupení Českého rozhlasu. V důležitých momentech historie nikdy nezklamal a i za těžkých dob tvrdé totality dokázal alespoň prostřednictvím svého hudebního a slovesného vysílání zpříjemnit nelehký život za hranicemi železné opony. Několikrát ve své mnohaleté historii sehrál velmi důležitou úlohu všeobecného informačního prostředku, který nepostradatelným způsobem pomáhal ve vypjatých situacích občanům zachovat klid a překonat i ty nejtěžší chvíle, kterým byly vystavováni, ať už se jednalo o chaotické období po konci války nebo okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy.

Mimo vysílání je velmi významná také jeho natáčecí činnost, kdy zvláště v minulosti tvořily hudební nahrávky pořízené v plzeňských studiích zásadní podíl na celkové hudební výrobě v Českém (Československém) rozhlasu. Archivy na náměstí Míru osahují tisíce záznamů skladeb z oblasti umělé i neumělé hudby, od lidových písní přes hudbu taneční a zábavní až k dílům světových mistrů, ale stejně tak i skladatelů regionálního významu. Díky folklórní redakci se podařilo zachránit a oživit mnoho písní ze západních Čech, které by zcela jistě jinak upadly v zapomnění. O kvalitě studií v Plzni též vypovídá zájem ze strany zahraničních interpretů, kterých vskutku, na tehdejší poměry, nebylo málo a někteří z nich vyhledali jejich služby i opakovaně. Tyto aktivity jsem se snažil formou kvantitativního výzkumu a názorných příkladů alespoň částečně přiblížit všem čtenářům, kteří by měli zájem dozvědět se něco víc o nahrávací činnosti rozhlasu v Plzni.

Tato práce může mimo jiné sloužit i jako základ pro další výzkum nebo jako stručný přehled historie ČRo Plzeň.

Nemyslím si, že je do závěru třeba napsat toho víc, vše podstatné již bylo řečeno a pokud někdo projeví zájem dozvědět se toho víc, může zkusit štěstí nad bohatou studnicí informací v archivu na Náměstí Míru v Plzni stejně tak jako jsem učinil já.

5 RESUMÉ

Tato bakalářská práce se ve své první části zabývá všeobecnou historií stanice Českého rozhlasu v Plzni, mimo fakt týkajících se jejího vývoje a vzniku se též snaží přiblížit poměry panující v rozhlasu jako organizaci ve vztahu k milníkům v českých (československých) dějinách, dále popisuje jeho funkci a regionální význam v západních Čechách a v poslední řadě také obsahovou náplň vysílání a výroby. Druhá část je pak věnována bližšímu pohledu na jeho hudební natáčecí činnost v 50. a 60. letech, konkrétně zaměřenému na počátky nahrávání a pozdější stav po několikaletém odstupu a ustálení vize jeho natáčecí činnosti.

First part of this work is dedicated to general history of Czech radio Pilsen, there are informations about its origins and development, about its role during important times in Czech history, next it describes its function and regional importance for west Bohemia and finally there are informations about broadcasting. Second part is dedicated to closer view on recording activities in 50. and 60. years of 20th century in Czech radio Pilsen focused on its beginnings (in 50.) and progress to late 60'.

6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

A) Prameny

- 1) Archiv ČRo Plzeň, složka 1953
- 2) Archiv ČRo Plzeň, složka 1955
- 3) Archiv ČRo Plzeň, složka 1967
- 4) Archiv ČRo Plzeň, složka 1968
- 5) Archiv ČRo Plzeň, složka 1969

B) Literatura

- 1) BENEŠOVÁ, Michaela, *Český rozhlas Plzeň. Folklor ve vysílání*. Diplomová práce, MU Brno, 2000
- 2) KLAUSNEROVÁ, Eva a kol. autorů, *Svobodná Plzeň hovoří*, Český rozhlas Plzeň, 2005
- 3) SEDLÁČEK, Karel, *Vzpomínka na Plzeň*, 2011
- 4) ŠPELDA, Antonín, *Plzeňský rozhlasový orchestr 1946 - 1981*, Plzeň, 1982
- 5) *50 let Československého rozhlasu - 25 let socialistického rozhlasu*, ČSRO, 1973
- 6) *50 let Plzeňského rozhlasového orchestru 1946 - 1996*, Esprit, Plzeň, 1996

C) Internetové zdroje

- 1) Webové stránky Plzeňské filharmonie [URL]:

<http://www.plzenskafilharmonie.cz/historie-p54.html> [citováno 18. března 2013]

<http://www.plzenskafilharmonie.cz/sefdirigent-p14.html> [citováno 18. března 2013]

7 TABULKA

- 1) Tab. č.1, str. 15, Chronologický uspořádaný průběh stavby nové budovy ČRo Plzeň